Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ентябриин 1921 оной ...абриин 21-hээ гарана | № 15 (14037) | 1973 оной январиин 18, четверг | Сэн 2 мүнгэн

ЗҮҮН ЗҮГЭЙ НЮТАГУУДТА БАЯН УРГАСА АБАХЫН ТУЛА

РСФСР-эй зүүн районуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй агрономическа зүблөөн

...биирин ба Алас-Дур... газарай зээд оронойнгоо ...ажахые саашадань ...оохэ хэрэгтэ оруулдаг ...таяа улам арьбадхаха гэ...рид шиидээд, таряашад ...малшадай бүхэсоюз... социалис мүрысөөндэ ...ой. Түсэбтэ табан жэ... гурбадахи, шиидхэхы ...е хүдөө ажахын бүхы ...ринуудтахи үйлэдбэ... ...ехэ ургалта хангаха ...болгохо зорилготой нөө...энэ арга боломжонууд ...ороной энэ баян нюта...й колхозууд, совхозууд... ...үнөө хаа хаанагүй бэ...дэнэ.

...оной зүүн районуудай ...шадай ажалые СССР-...0 жэлэй ой тухай элид...торороо КПСС-эй ЦК-... Генеральна секретарь ... Л. И. Брежневэй үн...р сэгнэhэн ушар хү...й зориг бадаруулха ...нүхэсэл болонхой.

...гасуур байhан үнгэ... ...жэлдэ ороohо таряа... ...түлөө тэмсэhэн хүшэр ...даан тухай хэлэхэ зуу... ...тэрэ иигэжэ тэмдэглээ ...үндэр ургаса хангаhан ...станай, Сибириин ба ...ай хэдэ хэдэн область... ...й ажалшадта онсо ха...лта тудаhан байна. Эдэ ...гүүдтахи хуряалгын хү...рние эгээн эршэмтэй ...ээр дүүргэхэ шухала ... Юундэб гэхэдэ, гэнтэ ...ржэ, саhан оробол, ур...гэлтэ хоролтодо орожо ...о байгаа бшуу. ...айшье туршада удаар... ...граммшье таряа гэ...э» гэhэн уряатай хүдэ... ...ороной зүүн нютагууд... хүдөө тосхоной ажал... ...дунда дэлгэрээ.

...ороohо тарянай түлөө ...ой тулалдаан болоhон ... Сибириинхид, ураа... ...д, Казахстанай ажал... ...гэдөө хүрөө, оронойнгоо ...л найдабарие ха...ла. Эдэнэр элбэг баян ...а хангаад, хуряалгын ...шэн зоригтойгоор ажал... ...Казахстанай хүдөө ажа... ...хүдэлмэрилэгшэд 17 ...ион үлүүтэй тонно гэхэ ...али миллиард үлүүтэй ...таряа Эхэ орондоо үгөө. ...ирин ба Ураалай таряа... ...гүрэнэйнгөө амбаар... ...та 17 миллион шахуу ...оо ороohо таряа оруулаа. ...тэй хамта ганса Алтайн ...ар 5 миллион үлүүтэй ...о таряа тушааhан бай...

...оронойнгоо ороohо таряа... ...нөөсэ баялигта хуби... ...ехээр оруулhанайнь тү... ...зүүн районуудай таряа... ...та совет хүнүүд баяр хүргэнэ. Шэнэ газарай элдүүрилэн ашаглагдаhан хизаарнуудта 1973 оной ургасын түлөө тэмсэл мүнөө түлэг ябажа байна.

РСФСР-эй зүүн районуудай колхозууд, совхозуудта ороohо таряа ургуулжа абалгаяа, гүрэндэ худалдалгаяа саашадань улам арьбадхаха, малай тэжээл улам элбэгжүүлхэ асуудалнууд январиин 16-да Новосибирск хотодо нээгдэhэн агрономическа зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэнэ.

Энэ зүблөөе РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерство, РСФСР-эй Совхозуудай министерство, В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүдөө ажахын эрдэм ухаанай бүхэсоюзна академи зарлаа. Баруун Сибириин, Зүүн Сибириин, Алас-Дурнын экономическа районуудай, Курганска ба Челябинска областьнуудай ажахынуудай мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, эрдэмтэд, партийна, соведэй ба ажахын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд эндэ ерэнхэй.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев, тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гай секторые даагша Н. Н. Коваленко, СССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо К. С. Назаренко, СССР-эй мелиорациин ба уhанай ажахын министрэй нэгэдэхи орлогшо А. В. Алексанкин, «Союзсельхозтехника» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо А. В. Прохорович, РСФСР-эй министрнүүд — И. П. Воловченко, Л. Я. Флорентьев, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй ба РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, союзна ба республиканска министерствэнүүд болон албан зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Ураалhаа зүүгээрхи нютагууд — Россин Федерациин 20 миллион үлүүтэй хүн зонтой, асари ехэ, хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байгаа экономическа район болоно. Нефтиин далайhаа гадна, мүн ороной нүүрhэнэй 90 процентнь, элшэ хүсэнэй 80 процентнь, ой модоной баялигуудай 80 процентнь, түмэрэй нөөсын хахадынь эндэ байдаг.

Россин Федерациин зүүн районуудта эдлүүриин 75 миллион шахуу гектар газар, тэрэ тоодо 38 миллион гектар хахалагдадаг газар бии юм. Эндэхи нютагуудай ажахынууд РСФСР-эй ороohо тарянай, hүнэй, мяханай, ноohоной 20 гаран процентые, тэрэшэлэн нилээд ехэ хартаабха, овощ ба бусад продуктнуудые үгэнэ.

ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Президиумэй түрүүлэгшэ, ВАСХНИЛ-ай академик **И. И. Синягин** Баруун Сибириин, Зүүн Сибириин, Алас-Дурнын экономическа районуудай, Курганска ба Челябинска областьнуудай колхозууд болон совхозуудта ороohо таряа, малай тэжээл саашадаа бүри ехээр ургуулжа абаха хэмжээнүүд тухай элидхэл хэбэ.

Удаа тээнь элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ эхилээ.

Новосибирскэ областиин Маслянинска районой «Маслянинский» совхозой ахамад агроном, Социалис Ажалай Герой **В. И. Фофановта** үгэ үгтэнэ. 1966—1970 онуудта совхоз ороohо таряа гүрэндэ худалдаха талаар абаhан арадай ажахынгаа түсэбые нилээд үлүүлэн дүүргээ hэн гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Энэ түсэбтэ табан жэлдэ ажахыда ороohо тарянай ургаса 1,5 шахуу дахинаар ехэ болохо юм. Түрүүшын хоёр жэлэй турша соо ороohо таряа хуряажа, гүрэндэ худалдаха табан жэлэй даабариин 75 процентнь дүүргэгдэhэн байна.

«Манай совхоз үргэн ехэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлжэ, «Газар тарялан болбосоноор эрхилдэг ажахы» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй гээд оратор хэлэбэ. Эрдэм ухаанда үндэhэлэн, ургамалнуудые hэлгүүлэн тариха гээшэ хүдөөгэй ажалшадай гол шухала зорилго болоно. Гаргаша багатайгаар ургаса эрид дээшэлүүлхэ аргатай эмхидхэлэй-агротехническэ ондоо хэмжээ ябуулга гэжэ байхагүй. Үрэhэ хүрэнгэеэ саг соонь hайн шанартайгаар хааха шухала. Наряд хаангүй механизаторнуудай ажалай түлбэрие түлэхэ гээшэ мүн лэ шухала хэмжээ ябуулгануудай нэгэниинь болоно гээд оратор тэмдэглээ.

Үндэр хайра шагнал — Ойн баярай хүндэлэлэй тэмдэгээр шагнагдаhан совхозой коллектив урма зоригжолоор бадаржа, ороohо таряа гүрэндэ худалдаха юhэдэхи түсэбтэ табан жэлэйнгээ даабарие болзорhоонь урид дүүргэхые шиидээ.

— Хүндэ хүшэр сагай уларилтай үнгэрhэн жэлдэ Алтайн таряашад баян ургаса ургуулан, гектар бүриhөө 20 центнер ороohо хадажа, 5 миллионhоо үлүү тонно таряа гүрэнэй амбаарта хаагаа, — гэжэ Алтайн хизаарай хүдөө ажахын управлениин начальник, РСФСР-эй габьяата агроном **А. Б. Мишин** хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумэй ба партиин хойшонхи шиидхэбэринүүдэй хараалhан хэмжээнүүдые бэелүүлhэнэй ашаар энэ амжалта туйлагдаа гээд тэрэ тэмдэглээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө нютагуудта үнгэргэгдэhэн экономическа ехэ хубилалтанууд энээндэ нүлөөлhэн байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй Алтайн хизаарта ерэлгэ гайхамшаг ушар болоhон юм. Тэрэнэй заабари зүбшэлнүүд хүдөөгэй ажалшадые ажалай баатаршалгада зоригжуулаа hэн.

Алтай хадаа ороной зүүн зүгтэхи ороohо таряа ургуулгын ехэ хизаар мүн гээд оратор тэмдэглээ. Ороohо үйлэдбэрилгые ехэдхэлгэ гол зорилгомнай болоно. Газар тарялан болбосоноор эрхилхэ гээшэ шиидхэхы нүхэсэл мүн. «Газар тарялан болбосоноор эрхилдэг коллектив» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө ажахынуудай, отделениинүүдэй, бригадануудай хоорондо социалис мүрысөөн хизаарта үргэнөөр дэлгэрэнхэй. 600 гаран ажахы, 3.500 бригада, отделени энэ хүдэлөөндэ хабаадалсана. Мүрысөөнэй нимэ нүлөө ехэтэй арга нүхэсэлэй ашаар 1972 ондо хахад миллионhоо үлүү гектар талмайн га бүриhөө — 25—30 центнер, 211 мянган гектар талмайн га бүриhөө — 30—40 центнер, 14 мянган гектарай га бүриhөө 40 гаран центнер ороohон хуряагдаа.

Ороohо тарянай ургаса дээшэлүүлгэдэ үшөөл ашаглагдаагүй байhан арга боломжонууд тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Хизаартамнай севооборотуудые нэбтэрүүлгэ дүүрэнтэжэ байна. Адлирхуу уларилтай ажахынуудта, районуудта жэгдэ hайн ургаса абахын тула онсо анхарал хандуулагдана. Гээгдэжэ ябаhан бүхы ажахынуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха гэhэн зорилго хизаарай партийна, совет зургаанууд, мэргэжэлтэд, нуга тарялангай ажалшад урдаа табина.

Муушаг сортын ургамалнуудые hайн сортоор hэлгэжэ, тарилгын талмайе саашадань hайжаруулха хэрэг хизаарта үргэнөөр үнгэргэгдэхэ байна. Тиихэдээ имагтал ороohо тарянай бэшэ, харин тэжээлэй ургамалнуудай ургасые нилээд дээшэлүүлхэбди.

Малай тэжээл бэлдэлгын асуудалнуудта оратор анхаралаа ехээр хандуулаа. 1973 ондо тарян ба мал ажалай бүхы hалбаринуудта ехэ амжалта илалтануудые туйлахын тула хүдөө ажахын үйлэдбэрие хүгжөөлгэдэ хизаарай олон мянгаад ажалшад, мэргэжэлтэд ехэ туhа нэмэри хэхэ байна гэжэ тэрэ этигэн найдажа байhанаа мэдүүлээ.

Ороohото ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлгэдэ сэбэр паар шухала үүргэтэй гэжэ Курганска областиин «Речновский» совхозой ахамад агроном **В. М. Иванов** үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Ган гасуур сагта сэбэр паар газарай хүрьhэндэ ехэ шииг нойто бариха, бог үбhэнhөө тарялангые сэбэрлэхэ арга олгодог байна.

Газар тарялангые минеральна үтэгжүүлгэнүүдээр хангалгада саг үргэлжын анхарал хандуулдаг байhанайнь түлөө Ураалай саанахи таряашад парти, правительстводоо баясхалан хүргэнэ.

Кубаниинхидай үүсхэлээр орон дотор дэлгэрhэн, түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ үндэр баян ургаса абахын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсожо, тарялангайнгаа гектар бүриhөө 20 гаран центнер ороohо хуряаха арга олгоhон агротехническэ хэмжээнүүдые «Речновский» совхозой таряашад бэелүүлжэ байна.

Тарян ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэеэ ехэдхэхын тула тарялангайнгаа гектар бүхэнhөө жэгдэ hайн ургаса абаха шухала гээд Красноярска хизаарай «Назаровский» совхозой ахамад агроном **М. М. Ямпольский** хэлэбэ. «Назаровский» совхозой отделенинүүд адлирхуу байдалтай. Тингэбэшье гектар бүриhөө 15-hаа 22 хүрэтэр центнер ургаса хуряагдана. Мэргэжэлтэдэй тоолон гаргаhанай ёhоор, тарян ажал эрхилэлгын арга нөөсэ бүри hайнаар ашаглаhанай ашаар жэлдээ 50 мянган центнерhээ бага бэшэ нэмэлтэ ургаса совхоз хуряаха байна.

Сабшалан, бэлшээри дээрэhээ тэжээл хуряалгые ехэдхэлгэ мал ажалай тэжээлэй бааза бэхижүүлхэ шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Луго-мелиоративна хүдэлмэрие оньhожоруулгын дүй дүршэл тухай Буряадай АССР-эй Сэлэнгын совхозой ахамад агроном **О. С. Соктоева** хөөрэбэ.

Агромелиоративна отряд манай ажахыда байгуулагданхай гээд тэрэ хэлээ. Нуга тарялан, сабшалан hайжаруулхын түлөө тэмсэл хэхэ гээшэ тэрэнэй гол зорилго болоно. 2.200 гектар уhалагдадаг газар, шухала хэрэгтэй машина ба түхеэрэлгэнүүд отрядта даалгагданхай. Механизаторнууд нуга сабшалан, бэлшээри үндэhөөрнь hайжаруулха хүдэлмэри хэнэ, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые оруулна, ургажа байhан ногоо уhална. Ажал нимээр эмхидхэhэнэй ашаар эдлүүриин газар саг үргэлжын ээлтэй болонхой. Буряадай мелиоративна отрядууд жэлдээ 16—17 мянган гектар талмайтай нуга сабшалан ба бэлшээрие үндэhөөрнь hайжаруулха хүдэлмэри хэдэг юм.

Омско областиин Русско-Полянска районно хүдөө ажахын управлениин начальник **И. А. Михнов** үгэ хэлэхэдээ, нара hалхинhаа газарай нуралгатай тэмсэхэ техникэ хэрэглэн, ороohо таряа ургуулгын шэнэ технологи нэбтэрүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулба.

Эрдэм наукын туйлалтануудые ашаглаhанай ашаар шэрүүн уларилта нютагай ажалшад hалхинhаа газарай нуралгые усадхан зайсуулhан байна. Үнгэрhэн жэлдэ Русско-Полянска районой ажалшад 158 мянган гектар талмайн га бүриhөө 20,5 центнер hайн шанартай ороohо хуряажа, 216 мянган тонно таряа гүрэндэ тушаагаа.

«1973 ондо ороohо ба тарян ажалай бусад продуктнуудые үйлэдбэрилэн бэлдэлгые ехэдхэхын түлөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлэн, районой ажалшад нуга тарялангуудта саhа тогтооно, органическа үтэгжүүлгэнүүдые шэрэжэ гаргана. Үбэлэй үе соо курсануудта хэдэн зуугаад механизатор бэлдэхые шиидээ. Таряашадай мэргэжэл дээшэлүүлхэ hуралсал ажахынуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Зүблөөн январиин 17-до хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

Республикын ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАР

Һү haалга болон гүрэндэ худалдалгаар республикын колхоз, совхозуудай дунда 1972 ондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд тухай

Һү haалга ба гүрэндэ худалдаха талаар республикын колхоз, совхозуудай дунда 1972 ондо дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзөөд, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облпрофсовет иигэжэ тогтооно:

гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө 138 процент дүүргэhэн, hү худалдалгые — 42, hү haалгые — 30 процент, үнеэн бүриhөө hү haамаа 436 килограммаар дээшэлүүлhэн **ТҮНХЭНЭЙ аймагай ЛЕНИНЭЙ нэрэмжэтэ колхоздо** КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон облпрофсоведэй **дамжуулгын Улаан туг ба 500 түхэригэй нэгэдэхи мүнгэн шан** барюулха.

400 түхэригэй хоёрдохи мүнгэн шангые ПРИБАЙКАЛИИН аймагай «ПУТЬ К КОММУНИЗМУ» колхоздо барюулха. Тус колхоз гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэhэн, hү худалдалгаяа — 19, hү haалгаяа — 17 процентээр, үнеэн бүриhөө hү haамаа — 222 килограммаар дээшэлүүлhэн байна.

БАРГАЖАНАЙ аймагай УЛАНАЙ колхоз, ПРИБАЙКАЛИИН — «ПУТЬ К КОММУНИЗМУ», ЗАХААМИНАЙ — XXII ПАРТСЪЕЗДЫН НЭРЭМЖЭТЭ, БЭШҮҮРЭЙ — XXI ПАРТСЪЕЗДЫН НЭРЭМЖЭТЭ, ТҮНХЭНЭЙ — ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ, МУХАРШЭБЭРЭЙ — ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ БА «ЗНАМЯ ЛЕНИНА» колхозуудые, ШЕРГИНСКЭ, ТУРАНАЙ, СССР-эй 50 ЖЭЛЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ, ДЭРЭЭНЭЙ, СЭЛЭНГЫН, ХИМНЫН, БАРГАЖАНАЙ, САНАГЫН совхозуудые «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй **РЕСПУБЛИКАНСКА ХҮНДЭЛЭЛЭЙ САМБАРТА** бэшэхэ.

Владимир Сергеевич Мещеряков Улаан-Үдын «Электромашина» заводой эрхим токарьнуудай нэгэниинь мүн юм. Арбаад жэл токарёор хүдэлжэ, баян дүршэлтэй болоhон. Эрхим шанартай продукци бүтээн гаргахын тула оролдодог. Токарь Владимир Сергеевич Мещеряков электродвигательнүүдтэ хэрэгтэй шухала детальнуудые эрхим шанартайгаар бүтээжэ, олоной hайшаал магтаалда хүртэнэ.

Владимир Мещеряков эрхим шанартай продукци бүтээн гаргахын хажуугаар, урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлдэг. Үнгэрhэн жэл соо урлан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын хэдэн дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэн юм. Энэ дурадхалнуудынь жэл бүри 2.400 түхэригэй арьбалалта үгэжэ байхаар хараалагдана.

Токарь Владимир Мещеряков юhэдэхи түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй түрүүшын үдэрhөө эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, халаан бүриингөө даабари 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ. Энэ түрүү хүдэлмэришэндэ коммунис ажалай ударнигай үндэр нэрэ зэргэ олгогдоhон. Нэрэ солонь заводой Хүндэлэлэй дэбтэр соо бэшэгдэhэн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Электромашина» заводой эрхим токарь В. С. Мещеряков.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ХООРОНДОО МҮРЫСЭНЭ

1973 ондо ороohо таряа болон газарай бусад ургамалнуудые ехээр абахын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолдо харюу болгон, Анаагай совхозой таряашад энэ жэлдэ гушан дүрбэ мянган центнер таряа хуряаха гэhэн уялга абаба.

Энэ зорилго бэелүүлхын тулада ажахыда агротехническэ нилээд олон хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ юм. Эндэ хоёр мянга табан зуугаад гектар намарай паар хахалагдаhан, эрхим шанарай сортын үрэhэн хаагдаhан, зургаан зуугаад тонно аммиагай уhан газарай хүрьhэндэ оруулагдахаар хараалагдаhан байгаа.

Анаагай болон Дээдэ-Тайлсын совхозуудай луговодууд нийтын малда бардам хүрэхэ тэжээл хуряажа абахын түлөө хоорондоо мүрысэхөөр хамтынгаа суглаанууд дээрэ хэлсээ баталан абаhан байна.

Г. АЮШЕЕВ.

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭМНАЙ СОХОМ

Юhэдэхи табан жэлэй түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ хэрэгтэ 1973 он шиидхэхы удхатай байhаниинь элитэ. Ажахымнай малшад гүрэндэ hү, мяха тушааха түсэб, даабаряа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула габшагай бэрхээр ажаллажа байнхай. Үнгэрэгшэ 1972 ондо гүрэндэ hү худалдаха даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ шадаабди. Жэшээнь, hаалишан Федора Андреевна Павлова жэлэй туршада харууhалжа байhан үнеэн бүриhөө 2.531 килограмм hү haажа, колхоз соогоо эрхимлэбэ. Мүн hаалишад Тимофеева, Петрова гэгшэд үнеэн бүриhөө 2.462—2.414 килограмм hү haаба.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ манай Калининай нэрэмжэтэ колхозой hаалишад гүрэндэ 7.500 центнер hү тушааха түсэбөө болзорhоо урид дүүргэхэ гэhэн уряа доро ажаллажа байнхай. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ энэ үедэ сүүдхын туршада 20 центнер hү гүрэндэ тушаадаг байhан hаа, мүнөө hаалишаднай хоёр центнерээр ехые ябуулна. Үбэлэй hаранuудта үнеэн бүриhөө 1.200 килограммhаа доошо бэшэ hү haажа абаха гэhэн социалис уялгаяа дүүргэхэб...

В. ИВАНОВ,
Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.
Бэшүүрэй аймаг.

ШЭНЭ ТАСС hОНИН

...үхэр А. Н. Косыгин Уфа ерэбэ

УФА. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин январиин 16-да Уфа ерээ.

Тэрэниие КПСС-эй Башкирай обкомой нэгэдэхи секретарь М. З. Шакиров, Башкирай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ф. В. Султанов, Башкирай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ З. Ш. Акназаров, нефтиин промышленностиин министр В. Д. Шашин гэгшэд аэродром дээрэ угтаба.

Дээдэ hургуулинуудай шэнэ амжалтын түлөө

Январиин 16-да Москвада нээгдэhэн бүхэсоюзна зүблөөндэ хабаадагшад «Орон доторхи дээдэ hуралсалые саашадань улам hайжаруулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бэелүүлхын тула дээдэ hургуулинуудай шиидхэхэ зорилго гэhэн асуудал зүбшэн хэлсэжэ байна. Кремлиин Ехэ ордон соо дээдэ hургуулинуудай ректорнүүд, багшанар, промышленна предприятинуудай, колхозууд болон совхозуудай, эрдэм ба соёлой эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд суглараа. Тэрэшэлэн СССР-эй министрнүүд, КПСС-эй ЦК-гай, ВЛКСМ-эй ЦК-гай, союзна ба автономито республиканууудай, хизаарнууд болон областьнуудай соёл сурталай эмхи зургаануудай харюусалгата хүтэлбэрилэгшэд хабаадана.

Зүблөөндэ хабаадагшад нүхэд **А. П. Кириленкые, К. Т. Мазуровые, М. А. Сусловые, Б. Н. Пономаревые** альга ташалгаар угтаа.

СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда hуралсалай министр **В. П. Елютин** элидхэл хэбэ.

(ТАСС).

„ЛУНА-21" ГЭЖЭ СОВЕТ АВТОМАТ СТАНЦИ ТУНГАЛАГ ДАЛАЙДА БУУГАА

„Луноход-2" шэнжэлгэ хэхэ программаяа бэелүүлжэ эхилбэ

«Луна-21» гэжэ автомат станци 1973 оной январиин 16-да Москвагай сагаар 01 час 35 минутын үеэр Һара дээрэхи Тунгалаг далайн зүүн захада, Лемонья гэдэг хүнхэр соо буугаа. Бууhан газарынь шэнжэлхы ехэ hонирхол үүсхэдэг материково районодо дүтэхэн байна.

Энэ станци өөрөө ябадаг «Луноход-2» гэжэ автомат аппарадые Һара дээрэ абаашаба. Тэрэнь «Луноход-1» аппарадай Бороото далай соо (Һарын нюруу дээрэ) хэhэн шэнжэлгые үргэлжэлүүлнэ. «Луноход-2» аппарат 840 килограмм шэгнүүртэй.

Ниидэхэ программын ёhоор, январиин 13 ба 14-дэ Һара шадархи замай зүг шэг залан тодорхойлогдоhон байгаа. Тиигээд «Луна-21» станци Һарын нюрууhаа 16 километрэй зайда hөөлжүү замаар ниидэн дабшажа захалаа.

Һарые тойрон ниидэдэг хэмэл одоной замhаа «Луна-21» гэжэ автомат станциин гаралга ба Һара дээрэ буулгань тусхай таhалгын туhаламжаар амжалтатай бэелүүлэгдэбэ.

Станциин бууhанай hүүлээр «Луноход» дээрэхи оньhон түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлсые хинан шалгаhанай, телевизионно түхеэрэлгэнүүдэй туhаламжаар Һара дээрэхи оршон тойроной нюрууе шэнжэhэнэй hүүлээр, өөрөө ябадаг аппарат январиин 16-да 04 час 14 минутын үеэр тусхай дамжуураар Һарын нюруу дээрэ буугаа.

Аппарадай ябадаг оньhон ба залан хүтэлхэ түхеэрэлгэнүүд Һарын нюруу дээгүүр дабшаха үедэнь шалгагдаhан, бууха таhалгын ба Һарын нюур талын телевизионно дүрэ зурагууд абтаhан байна.

«Луноход» ба буулгын таhалга дээрэ СССР-эй гүрэнэй туг, В. И. Ленинэй дүрэ зурагтай, Советскэ Союзай гүрэнэй гербын зурагтай, «СССР-эй 50 жэл» гэhэн гаршагтай багахан тугууд hиилэгдэнхэй.

Һарын нюруу дээрэ шэнжэлгэнүүдые хэхын, өөрөө ябадаг аппарадай дабшалгые хүтэлхын тула залаха түхеэрэлгэнүүдтэй, радио-телевизионно холбоо бэелүүлдэг оньhотой научна аппаратура тодхогдоо.

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ ба амгалан хэрэгтэ ашаглахын тула харилсаа холбоо тогтоохо тухай совет-француз хэлсээнэй үндэhөөр, француз мэргэжэлтэдэй ухаалан бүтээhэн лазерай туhаламжаар Һарые шэнжэлжэ үргэлжэлхэ тусхай оньhон түхеэрэлгэ «Луноход-2» дээрэ тодхогдонхой.

Замбуулинай алаа холын холбоо хангадаг центрhээ өөрөө ябадаг аппарадые залан хүдэлгэнэ. Тус аппарадтай тогтууритай холбоон тогтоогдоо. Телеметрическэ мэдээнүүдэй ёhоор, Лунохордой бүхы түхеэрэлгэнүүд haадгүй hайнаар хүдэлнэ.

Январиин 18 хүрэтэр «Луноход-2» нэгэ хэмдээ байха. Борт дээрэхи химическэ элшэтэ зүйлнүүдэй hэльбэгдэhэнэй hүүлээр, өөрөө ябадаг аппарат наранай батарейн туhаламжаар программаяа бэелүүлжэ үргэлжэлхэ.

Залан ябуулдаг, тоолон тодорхойлдог центр эндэ ороhон мэдээнүүдые шэнжэлжэ байна. Автомат аппарадуудай туhаламжаар Һарые шэнжэлхэ совет программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ үргэлжэлhөөр.

НРБ-гэй, ВНР-эй, ГДР-эй, ПНР-эй, СРР-эй, СССР-эй, ЧССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн

Болгариин Арадай Республикын, Венгриин Арадай Республикын, Германиин Демократическа Республикын, Польшын Арадай Республикын, Румыниин Социалис Республикын, Совет Социалис Республиканудай Союзай, Чехословакиин Социалис Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөн январиин 15—16-да болоо.

Бата нэгэдэлэй, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрhэн энэ зүблөөн дээрэ Европодохи аюулгүйн хэрэгүүдтэ, тэрэшэлэн харьяата гүрэнүүдэй хоорондын ябуулгануудта хабаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

МАЛШАДАЙ БУХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ ЖАГСАЯ!

ХАБА ШАДАЛАА ЭЛСҮҮЛХЭ БАЙХАБДИ

1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ малай продуктнуудые бүри ехээр абахын, бэлэдхэхын түлөө малшадай Бухэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Совондэй, ВЦСПС-эй тогтоолые бидэ ехэ хүндэтэйгөөр хүлеэжэ абаабди. Малай үбэлжэлгын үедэ шангаар, аша үрэ һайнтайгаар хүдэлөө хадаа юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ дүүргэхээр хараалһан даабаринуудаа ядамаргүй, болзорһоонь урид бэелүүлжэ шадаха байнабди.

Үбэлэй сагта малаа һайнаар харууһалха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ, малшадай дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай хөөрэлдөөн нёдондоной намарһаа хойшо боложол байдаг. Октябрь һарада КПСС-эй райкомой дэргэдэ түрүү малшадай уулзалга болоо бэлэй. Тэрэ нүхэр ёһоной хөөрэлдөөнэй эсэстэ 1973 ондо үнеэн бүриһөө 2000 мянганһаа бага бэшэ һү һааха гэһэн уялга абаһан аймагай түрүү һаалишад аймагайнгаа һү һаалиин фермэнүүд дээрэ хүдэлдэг бүхы малшадта уряатайгаар хандаа һэн. Тэрэ хандалгада бишье гараа табилсаһан байхаб.

Табан жэлэй гурбадахи жэлдэ бүри һайнаар хүдэлжэ, даабаряа үлүүлэн дүүргэхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа, арга боломжонуудаа элсүүлхэ тухай бидэшье, Далахайн һү һаалиин фермын малшад, яһала хөөрэлдэһэн, урдахи зорилгоёо тодорхойлһон байнабди. Манай фермэ дээрэ хамтадаа хорин хүн ажалладаг. Нэгэ бүлэ шэнги эбтэй этэй хүдэлдэг коллектив һэн туладаа үгэсэ ойлголсоо һаабди даа. Тиигэжэ үнгэрһэн жэлэй хүндэ хүшэр байдалһаа горитой тобшолол хэжэ ямаршье бэрхэшээлһээ тунхарингүй, түрүү малшадай жэшээгээр хүдэлхэ уялга һаалишан бүхэн абаһан гээшэ.

Манай фермын дэргэдэ дүрбэн коммунистнуудһаа нэгэдэһэн партийна бүлэг байгуулагданхай. Бидэ, партиин гэшүүд коллективэйнгээ хэрэг үйлын түлөө харюусалгатай байһанаа мэдэрнэбди. Тиигэжэ үбэлжэлгын эхилһэн сагһаа хойшо түсэб, уялгын дүүргэлтын хойноһоо үдэр бүриин хиналта табиһан байнабди. Малай харууһа, эдеэлүүлгэ эрид һайжаруулжа, ашаг шэмэ үгэлгыень дээшэлүүлхэ, зоотехническэ заабари нарииаар сахиха, шанар һайнтай һү гүрэндөө тушааха, фермээ ариг сэбэрээр байлгаха, малшадай ажаһуудалай, культурна эрилтэ түгэсөөр хангаха гэхэ мэтын асуудалнууд партийна бүлэгэй коммунистнуудай фермые даагшатай, мэргэжэлтэдтэй адли тэгшэ харюусаха хэрэгынь болонхой.

Коллективэй ажабайдалда, үйлэдбэридэ сэхэ хабаатай асуудалнуудые суг һуужа зүбшэхэшье ушар нэгэтэ бэшэ гарадаг. Үнгэрһэн үедэ бүлэгэй суглаан дээрэ һүнэй шанар дээшэлүүлхэ тухай, малай тэжээл гамтайгаар, ашаг үрэ үгэсэтэйгөөр гаргашалха тухай, фермээ ариг сэбэрээр байлгаха тухай, үнеэ һаалга дээрэ шалгалта таһалгаряагүй хэжэ байха тухай гэхэшэлэн али олон асуудалнууд зүбшэгдэһэн байха.

Гадна түрүү һаалишадай дүй дүршэлые бултанай хэрэг болгохо, мүрысөөнэй дүн согсолжо, олондо мэдээсэжэ байха, харуулан ойлгуулха агитаци һайжаруулха хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагдажа байдаг юм. Мүнөө фермымнай улаан булан соо хүдэлмэриин ябасые харуулһан тэмдэглэл, уряа лозунгнууд болон плакадууд, малшадай бэелүүлхэ зоотехническэ заабаринууд, тэдэнэй уялга ба тэрэнээ хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай мэдээсэл хадатай, эндэ орогһон хүнэй анхарал татаха байха. Улаан булан соо элдэб асуудалаар хөөрэлдөөн болодог. Фермые даагша Г. М. Шарагулов һаалишадтаа түрүү малшадай дүй дүршэл тухай, мал ажал аша үрэ ехэтэйгээр эрхилдэг шэнэ, түрүү онол арганууд тухай ходо хөөрэжэ үгэдэг гээшэ.

Колхозой правлени, партком малшадые эдэбхи үүсхэлтэ һайн ажалай түлөө материальна болон моральна урмашуулха гурим зохёонхой. Тэрэ гуримаа баримталдагшье. Жэшээнь, манай фермэдэ һаалишадай хүдэлмэриин дүн арба хоноод лэ гаргагдажа байдаг. Тиихэдэ бултаниие илаһан һаалишанай хүндэлэлдэ бидэ Улаан туг мандуулдаг гуримтайбди. Түрүүшүүлдэ дамжуулгын улаан вымпел барюулагдана.

Бидэ өөрын замай залууршантай гээшэбди. Тэрэмнай Александра Луконична Усольцева болоно. Энэ ехэ оролдосотой, нэтэрүү малшан, жэлһээ жэлдэ амжалтаяа арьбадхана. Жэшээнь, А. Л. Усольцева 1971 ондо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1860 килограмм һү һааһан һаа, харин нёдондо 2804 килограммда хүргэбэ. Гансахан жэлэй туршада аяар 1164 килограммаар урагшаа дабшаба. Иигэжэ манай фермын түрүү һаалишан нүхэр Усольцева колхозой чемпион гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Шэнэ жэлдэ — табан жэлэй гурбадахи жэлдэ нёдондоной хиһоо яахадаашье, һү һаалгаяа доошонь оруулхагүйб гэһэн уялга абанхай. Би мүн лэ энэ һаалишанһаа гээгдэхэгүй хүсэлэнтэйб. Тэрэнэй һааһан һүнэй зэргэ һү һааха гэжэ шиидэнхэйб. Тиихэдэ фермын дунда зэргын уялга хадаа үнеэн бүриһөө 2200 килограмм болоно. Энэ уялга бултаараа хэлсэжэ, нэгэн дуугаар баталан абаһан шиидхэбэри. Энэ хэлэһэндээ хүрэхэ гэжэ бүхы шадалаа элсүүлнэбди.

Мүнөө һүүлэй үедэ партийна бүлэг хадаа малшадай һуралсалда анхаралаа онсо табиха гэжэ шиидэһэн байна. Һүнэй тоһолиг ягаад дээшэлүүлхэ, абаһан һүнэймнай өөрынь үнэ сэн гээшэ юуб, юрэдөө һүнэй сэн хаанаһаа, юунһээ буридэнэб гэхэһээ эхилээд, һаалишадай мэдэхэгүй юумэнүүд барагдаха аал? Хэжэ байһан юумэнэйнгээ экономическа талыень малшадай өөһэдынь бага сага тухайлдаг байгаа һаа, ехэ һайн гэжэ бидэ мүнөө хэлсэдэг болонхойбди.

Энэ һураха гэһэн хэрэгтэмнай колхозой түрүүлэгшэ, парткомой секретарь, главна мэргэжэлтэд яһала туһална. Мүнөө сагай малшадай олонхинь залуушуул, эрдэм һургуулитай зон ха юм даа. Үйлэдбэридэ хабаатай орёошог асуудалнуудые шудалхадаа ойлгожо ядахагүйл. Тиимэһээ юумэн бүхэниие гүнзэгыгөөр, үзүүр үнгяарнь ойлгохо гэһэн энэ хүсэлэн сагай эрилтээр тобойн гараһан ушар мүн.

Малшадай Бухэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсохо гэһэн эрмэлзэлтэй манай фермын коллектив абаһан уялгаяа дүүргэхын, түрэл республикынгаа 50 жэлэй ойе һайн бэлэгтэйгээр угтахын, табан жэлэй гурбадахи жэлэй даабариие болзорһоонь урид дүүргэхын хойноһоо эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ, хаба шадалаа элсүүлхэ байха гэжэ мэдүүлхэ хүсэлэнтэйб.

Р. САНЖИХАЕВА,
Түнхэнэй аймагай «Маяк» колхозой Далахайн фермын партийна бүлгэмэй эмхидхэгшэ, һаалишан.

СОВХОЗО[Й]
МАСТЕРСКОЙ СОО

Оньһон техникэ заһабарилгын, механизаторнуудай мэргэжэл, шадабари дээшэлүүлгын хүдэлмэри мүнөө хаа хаанагүй түлэг дундаа ябажа байна. Мухар-Шэбэрэй Суулгын совхозой механизаторнууд поли дээрэхи намарай хүдэлмэриин дүүрэмсээр, тэжээл зөөлгэдэ, барилгын модо бэлэдхэлгэдэ, шэбхэ гаргалгада хабаадуулагдахагүй трактор, машина болон бусад зэр зэмсэгүүдээ МТМ-дээ бүридхэжэ сэбэрлээд, заһабарилгаяа эхилһэн юм.

Оньһон техникээ һайнаар заһабарилха арга боломжо ажахын механизаторнуудта, хүсэд олгогдонхой. Хуушарһан деталь, частьнуудые һэльбэн заһабарилха, шэнэлхэ орёо нарин станогууд, аппаратуранууд болон стендүүд тэндэнь бии. Түлишын аппаратура тааруулан шалгаха, заһабарилха түхеэрэлгэ шэнээр эндэ тодхогдоо.

Заһабарилга бригадно-узловой аргаар хэгдэнэ. Отделени бүхэнһөө гурба-дүрбэн механизатор слесарьнуудтай хамта ажалладаг. Заһабарилгын график табигданхай. Шанарай хойноһоо хинагша-механик И. М. Максимов нарин хиналта хэнэ.

Совхоз элдэб түхэлэй 74 трактортай. Тэдэнһээ 43-ниинь заһабарилагдаха зэргэтэй. Январиин нэгэнэй байдалаар 13 трактор, 52 плуг, 13 сеялкэ заһабарилагдаа. Бэлэн болоһон трактор, хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдые тушаан абаһан комиссиин акт харахада, заһабарилгын шанар һайн.

— Оньһон техникэ заһабарилга мастерскойдомнай жэлэй дүрбэн сагта хэгдэдэг юм. Дүрбэдэхи кварталда 18 трактор бэлэн болгохо гэһэн даабаряа 13-да хүргөөбди. Хэрбээ аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй «Беларусь» түхэлэй 5 тракторнуудыемнай заһабарилжа гаргаа һаань, түсэб дүүргэгдэхэ һэн, — гэжэ МТМ-гэй механик П. М. Добрынин хэлэнэ.

Слесарь, механизаторнуудтай хөөрэлдэхэдэ, ямаршье заһабарилга өөһэдынгөө хүсөөр хэжэ шадаха байна. «Гансал запасной частьнууд дуталдана. Хуушарһан, эбдэрһэн деталь, частьнуудые гагнажа, таблажа, һэльбэжэ үнэтэ сагаа ехээр гээнэбди» гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэд. Илангаяа ходовой частиин опорно катки, тормозной лентэнүүд, подшипник, фарай шэл, радиатор гэхэ мэтэ детальнууд үргэлжэ дуталдана. Нэгэ «ДТ», гурбан «Беларусь» трактор радиаторгүй дээрэһээ һараһаа дээшэ саг соо мастерскойһоо гаранагүй. Механизаторнуудта инструментнүүд хүртэнэгүй. Тиимэһээ хүнүүд ямар нэгэ шүрэб, гайка мушхаха гэхэдээ, түлхюуртэ гэжэ мастерскойн нүгөөдэ захада байһан механизаторта ошожо, үнэтэ сагаа ехээр гээнэ. Эдэ бүхы дутагдалнуудые ажахын инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд эртээнһээ хүсэлдүүлхэ байгаа гэжэ һанамаар.

Урдахи зорилгоёо һайнаар дүүргэдэг механизатор[...] сарьнууд эндэ олон. [...] коммунист А. К. [...] арба гаран жэлэй тур[...] торно цехтэ хүдэлнэ. [...] механизатор Абрам [...] орёо нарин энэ м[...] олохон хүнүүдые һур[...] нөө өөрынгөө Владим[...] бүүе һургажа байна. [...] Ласточкинай гараар [...] рилагдажа гараһан т[...] комбайн, машинанууд[...] гательнүүд поли дээр[...] жэ, һаатал ушаруулдаг[...] механизаторнууд м[...] Тиихэдэ механизатор, [...] нүүдэй захилые токарь [...] Леонтьев саг соонь д[...]

Түмэршэ дарханай [...] хагүй хэрэг гэжэ масте[...] байхагүй. Тиимэһээ М[...] түмэршэ дархан Б. Г. [...] ев үдэр бүри сүлөө [...] «Ямаршье орёо нарин [...] хэжэ шадаха хүн даа. [...] хараха хүмнай гээшэ. [...] тээнь Улаан-Үдын [...] электровозуудай мөөр[...] хэдэг 7-дохи разрядай [...] байһанаа түрэл нютаг[...] һээр хэдэн жэл үнгэр[...] мажап Гомбоевич [...] дархан байхаһаа гадна[...] галаар орёо нарин [...] хэдэг. Хэһэн, бүтээһэ[...] мэниинь шанар һайнтай [...] даг. Ямаршье даабари [...] дэш, саг соонь хэдэг, [...] гээшые мэдэхэгүй хүн [...] гэжэ ажахын главна [...] Л. Д. Дамбаев түмэршэ[...] ханаа магтана.

МТМ-гэй ажалтай г[...] гөөр танилсахада, олох[...] тагдал үзэгдэнэ. Нэн [...] механизаторнуудта [...] ехтэ[...]ээр ажаллаха, [...] эрхэ байдал хүсэд бай[...] даагүй. Хамтын халуун [...] тэндэнь бэлдэгдэнэгүй. [...] шайн отделениин механ[...] нууд гэрһээ үдэрөөр [...] Тэдэниие шэрэхэ тр[...] саг соогоо ерэнэгүй. Т[...] аймагай механизаторну[...] лон инженерно-техничес[...] дэлмэрилэгшэдэй үүсхэл [...] нөөр зүбшэн хэлсэгдээгү[...] циалис мүрысөөн эмхи[...] дээгүй байһаар. Хүдэл[...] дүн саг соогоо согсоло[...] эли газарта үлгэгдэ[...] Ойлгууламжын, нпитэ-п[...] ческэ хүдэлмэри баһаа [...] гүйхэн. Агитатор, полит[...] маторнуудай ерэжэ, хөө[...] хэһые механизаторнууд [...] нагүй. «Мастерскойһоо [...] бэшэ хамтын столово ху[...] Механизаторнуудай у[...] хоол тэндэ баридаг», — [...] ажахын главна инженер [...] сан Дамбаевич тайлбар[...] Үпэндөө столоводо [...] хүн зон дүүрэн, ээлжээн [...] байдаг гэжэ хэлэлтэй. Т[...] һээ ээлжээндэ байжа үнэ[...] гаа барахагүйн тулада [...] механизаторнууд ту[...] сүүмхэ соо хэжэ а[...] үдынгөө хоол хүйтөөр м[...] ской соогоо баринад.

Эдэ бүхы дутагда[...] ажалай бүтээсэ дээшэлү[...] дэ, механизаторнуудай [...] наар амаралгада горитой [...] ушаруулна гэжэ ажахын [...] тэлбэрилэгшэдтэ һануу[...]

Б. ЖАМБАЛО[...]
манай кор[...]

БАТАЛАГДАҺАН ХЭЛСЭЭН БЭЕЛҮҮЛЭГДЭХЭЛ ЗЭРГЭТЭЙ

Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые сүм бэелүүлхээр бухэсоюзна социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон республикымнай колхоз, совхозууд гүрэндэ орооһо таряа, мяха, һү, нооһо, үндэгэ тушаахаар үнгэрһэн жэлдэ хараалагдаһан түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэһэнээ мэдүүлээ бэлэй. Тиигэжэ гансашье урдахи зорилгоёо бэелүүлээ бэшэ, мүн СССР-эй байгуулагдаһаар алдарта 50 жэлэйнгээ ойе эрхим амжалтаараа угтаа бшуу.

Тиин мүнөө республикымнай ажахынууд байгша ондо гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые болон түүхэй эд тушааха хэлсээнүүдые бэлэдхэлэй организацинуудтай түлэг хэжэ байнхай. Колхоз, совхозуудай гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые ба түүхэй эд тушааха хэлсээ баталха гээшэ ёһотойл гүрэн түрын шухала хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, иимэ хэлсээнүүд ажахынуудай үйлэдбэрилдэг бүхы продуктнуудые эмхитэйгээр бэлэдхэхэ хэрэгтэ горитойхон нүлөө үзүүлнэ гээшэ. Тиимэһээ бэлэдхэлэй организацинуудтай саг болзортоо хэлсээ баталһан колхоз, совхозууд хараалһан зорилгоёо сүм дүүргэдэг, үлүүлдэгшье байна.

Бэлэдхэлэй организацинууд болон колхоз, совхозууд хоорондоо хэлсээ хэжэ баталхадаа гансашье түсэбөөр бэшэ, мүн түсэбһөө үлүү продукци тушаахаар хараалжа, табан жэлэй туршада орооһо таряа даабариһаа гадуур 35 процент, мал ажалай продуктнуудые жэл бүри түсэбһөө гадуур 8—10 процент худалдахаар хараалха болоно. Гадна үнгэрэгшэ жэлэйнгээ хэлсээ даабари дүүргээгүй ажахынууд энэ хараалһан зорилгонуудаа байгша ондо сүм дүүргэхээр хэлсээ баталха зэргэтэй.

Байгша ондо хартаабха овощ хоёрһоо бэшэ хүдөө ажахын бүхы продуктнуудта хэлсээн баталагдаха жэшээтэй. Юуб гэхэдэ, нёдондо хартаабха, овощ тушааха хэлсээн олон жэлэйхеэр баталагдаа һэн.

Эдэ бүхы хэлсээнүүдые баталхадаа колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээнэй саашанхи хүгжэлтые хараадаа абажа, гүнзэгыгөөр шудалжа, һайнаар зохёохо болоно. Гадна урдань үзэгдэдэг байһан ёһын тэдыдэ хэлсээ баталха дутагдалнууд хүсэдөөр усадхагдаха зэргэтэй. Нёдондо колхоз, совхозуудтай хэлсээ баталха хүдэлмэреэ хайша хэрэгээр ябуулдаг байһаниинь бэлэдхэлэй хэдэн организацинуудта элирүүлэгдээ. Тиигэжэ бэлэдхэлэй зарим организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд ажахынуудта ошожо, хэлсээ хэхын орондо хэлсээ баталха саарһануудаа (бланк) почтоор эльгээжэ, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые өөһэдөө бэшэжэ, гэдэргэнь бусаахые гуйдаг байгаа. Тиигэжэ зарим хэлсээнүүдтэнь абтаха продукцияа хаана тушааханьшье, хэды сэнтэй байханьзохидоор тэмдэглэгдэжэ бэшэгдэдэгшьегүй байһан юм. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, бэлэдхэлэй зарим организацинуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хэлсээ баталха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг байһаниинь элирнэ гээшэ.

Байгша ондо хэгдэһэн хэлсээнүүд гол түлэб бэлэдхэлшэдэй болон ажахынуудай абаһан уялгануудай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһыень шалгахаар, тушаагдаһан продукциин хэмжээнэй хэр зүбөөр тодорхойлогдожо, саг дарыдаа тушаагдажа, түлбэриинь зүбөөр үгтэдэг байһые, мүн бэлэдхэлшэдэй ГОСТ, РТУ-гэй ёһоор продукциин шанарые зүбөөр элирүүлһэнэй саарһа (документ) үгэдэг байһыень хинаха байна. Иигэжэ хэлсээ хэхэ хүдэлмэриие һайнаар үнгэргэбэлнай, ажахы болон бэлэдхэлэй организацинуудай хоорондо зүрилдөөтэ асуудалнууд гарахагүй, тушаагдаха продуктнуудынь тон зүбөөр сэгнэгдэжэ абтахаһаа гадна, алишье талаһаа гарза гайда орохогүй байна бшуу.

Хэнэйшье мэдэхээр мүнөө һайн шанартай продукци үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха хэрэгтэ горитойхон анхарал хандуулагдадаг болоо. Тиимэһээ эгээл мүнөө колхоз, совхозууд бага гаргашатайгаар, эрхим шанартай продукци ехээр абаха байна. Гэбэшье зарим ажахынууд бэеэр томо хашараг, бурууннуудаа хүгшэржэ, голодоһондо гаргагдаһан үнеэдэй бүлэгтэ оруулжа, мяханда тушаадаг зандаа байнаар. Хэрбээ залуу малаа амяарайнь бүлэг болгоод, тусхай гүүртын бүридхэлэй дансатайгаар тушаабална, тарган байжа, 35—50 процент нэмэлтэ түлбэри түлэгдэхэ һэн. Гадна ажахынуудай тушааха һүнэй данса дээрэ тоһолигынь, хэмжүүрынь элирүүлэгдэнгүй, тэмдэглэгдэнгүй бэлэдхэлэй пунктда асарагдана. Тэрэшэлэн үүсэлэгдэхэ малынь олонхи ушарта тушаагдахаһаа урид һайса шэгнэгдэнэгүй, шэгнүүрынь мини нюдэнэй багсаамжаар тэмдэглэгдэдэг байна. Тиимэһээ байгша ондо хэлсээ хэжэ, баталжа байһан ажахы бүхэн энэ дутагдалаа дары усадхаха талаар зохихо хэмжээ абаха зэргэтэй.

Гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые тушаахаар хэгдэһэн хэлсээ-харилсаан гээшэ колхоз, совхозуудай гүрэнэй захилай гол түсэбынь байха ёһотой. Тиимэһээ эдэ хэлсээнүүдые ажахы мүн бэлэдхэлэй организаци бүхэн сүм дүүргэхэ нангин уялгатай. Хэрбээ хэлсээнэй ёһоор урид хараалагдаһан зорилгоёо бэелүүлээгүй байбал, гүрэнэй журам хазагайруулһанда тоологдожо хэлсээнэй ёһоор баталагдаһан яла түлэхэ зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта, хэлсээ хэһэн бэлэдхэгшэд гансашье ажахынуудай тушааһан продукци абаад байнгүй, колхоз, совхозуудта ошожо, гүрэндэ тушаагдахаар бэлдэгдэжэ байһан малыень шалгажа, баталһан хэлсээгээ дүүргэлгэдэнь ходо туһадалсажа байха болоно. Аймагуудтахи бэлэдхэлэй гүрэнэй инспекцинүүд хэлсээнэй дүүргэлтые наринаар сахихаһаа гадна, өөһэдынгөө организацинуудай тушаажа абаһан продуктнуудай хэмжээе, шанарыень зүбөөр тодоруулжа, һайнаар, түргөөр тоосохыень, мүн һаадгүйгөөр тушаажа абахаар шанга эрилтэ табиха ушартай.

Байгша ондо арһа тушааха хэлсээн анха түрүүшынхеэ баталагдаа. Тиимэһээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд һайн шанартай арһа тушааха хэрэгтэ горитойхон анхарал хандуулха болоно.

Республикымнай аймагуудтахи гүрэнэй инспекцинүүд хэлсээнэй хэр дүүргэгдэжэ байһые наринаар сахижа, дутагдалыень дары усадхажа, гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые тушааха түсэбэй бэелүүлгэдэ анхаралаа хандуулха уялгатай.

Л. ПЕТИНОВ.
Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абаха ба шанарыень хинаха талаар гүрэнэй главна инспекторэй орлогшо.

Электро-гагнууршан Виктор Антонович Мишановский Улаан-Үдын Кировэй нэрэмжэтэ түмэр зүйлнүүдые бүтээдэг заводто хүдэлнэ. Нүхэр Мишановский габшагай ажалаараа заводой хүдэлмэрилшэдэй түрүүшүүлэй тоодо оронхой. Виктор Антонович шэнэ жэлэй эхинһээ ехэ бүтээсэтэнгээр хүдэлжэ, халаан бүринигөө даабари 130 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Коммунис ажалай ударник В. А. Мишановский.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ХЭЛЭҺЭН ҮГЭНЬ БАТА

Үнгэрһэн 1972 ондо Яруунын совхозой малшад болон үхэршэд хүсэн түгэс СССР гүрэнэйнгөө тогтоһон алдарта 50 жэлэй ойн баярые ажалай бэлэгүүдээр угтахын тула габшагай бэрхээр ажаллажа гараа. Тус ажахы жэлэй туршада 8600 центнер мяха гүрэндэ худалдаха түсэбөө амжалтатайгаар бэелүүлээ. Хэжэ байһан ажалаа һайн мэдэхэ үхэршэд эндэ олон.

Ажахын эрхэ үхэршэд В. Антонов, Ц-Д. Цыренов, Б. Бальжинов болон бусад зунай шэмэтэй ногоондо үхэр бүриин шэгнүүрые сүүдхын туршада 1000—900 граммаар нэмээжэ шадаа. Түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ эдэ нүхэдэй оруулһан хубитань бии гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала.

Үбэлэй һаранuудта үхэр малайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 900 граммһаа доошо бэшээр нэмээхэ тухайгаа эдэ нүхэднай суг хүдэлдэг малшадтаа хандаа һэн. Мүнөө эндэ 270 үхэр шахагдажа байнхай. Ажахын малшад тушааха үе болоторнь шахамал бүриингөө шэгнүүрые 300 гаран килограмм болгохо зорилготой ажаллажа байнхай. «Ажалша бүхэриг хүнэй үгэнь бата» гэжэ зоной дунда хэлсэдэг гээшэ. Малшадай хэлэһэн үгэ бата байханъ лабтай.

Ц-Е. СУДАНОВ,
Яруунын аймаг.

ЭРХИМЭЭР АЖАЛЛАХЫЕ ОРОЛДОХО[Б]

Түл абалгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ гээшэ хонишодой гол зорилго болоно. Би мүнөө жэлдэ түрүүшынхеэ хурьгалха түлгэ хонидые харууһалнаб. Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 98 хурьга абаха, хонин бүриһөө 3 килограмм 300 грамм нооһо хайшалха, хурьган бүхэнөө 20 килограмм шэгнүүртэй болгожо, эхэһээнь таһалха гэһэн социалис уялгатайб.

Тобир тарган хонид түргэн ототой болодог, өөдэргэн хурьга гаргадаг гэжэ бидэ һайн мэдэрдэг гээшэбди. Жэлэй туршада оролдосотой бэрхээр ажаллабал, хэзээшье ашаяа харюулдаг гээшэ ааб даа. Эртэ намартаа хонидоо талха тарианай үзүүртэ бэлшээн таргалуулжа, үсөөхэн үдэрэй туршада үрэжүүлгээ үнгэргөөбди.

Малай үбэлжэлгэ түлэг ябана. Хонидоймнай хүсэ шадалынь һайн. Мэргэжэлтэдэй табиһан рационой ёһоор хонидоо эдеэлүүлнэбди.

Байра байдалнай шэнэ. Эртэ намарһаа хойшо хашаагаа дулаалаа һэмди. Хаамжа, хаалтанууд түл абалгын үедэ аргагүй хэрэгтэй болодог. Хурьга хааха хаамагууд манда бии. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, манай отарын хонишод түл абалгада түгэс бэлэн.

Малшадай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тухай гүрэн түрынгөө гаргаһан тогтоолые бүри мүһэн һайшаан байһанаа мэдүүлээд, даажа абаһан социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэбди гэжэ мэдүүлнэбди.

Би өөрөө ажахынгаа эрхим хонишон Бальжит Гатаповатай хэдэн жэлэй туршада мүрысэнэб. Мүнөө дээрээ Гатапова илажа гарана. Саашадаа суг хүдэлдэг нүхэрһөө холо гээгдэнгүй хүдэлхые оролдохоб. Социалис мүрысөөн хонишодой ажалда ехэхэн туһа хүргэнэ.

Хонин бүриһөө хурьга абаха арга боломжо манда гүйсэд бии. Зоовет-мэргэжэлтэд манда хаһа сагтаа ерэжэ, туһалжа байдаг. Холын үбэлжөөндэ байһан малшадта клубай хүдэлмэрилэгшэд, фельдшернүүд табигдаһан графигай ёһоор ерэнэ.

Үбэлжөөндэ гараһаарнай, автолавка нэгэшье харагдаагүй гэжэ хэлэхын аргагүй. З[...] түрүүшын хэрэглэлэй [...] хилээмэ, дабһанай зүйл [...] хын түлөө тосхон ошохо [...] али гарана. Түл абалгы[...] дэ жэжэ божо юумэнэй [...] лөө һуурин ошохо забда[...] наһаа олдохоб. Наймаанай [...] дэлмэрилэгшэд эдэ бү[...] хараадаа абаха бэзэ гэжэ [...] данаб.

О. ЦЫБЖИТОВ[...]
«Георгиевски[й]» совхозой II отделени[...] ахалагша хонишо[н]
Хоринн аймаг.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

Тюмениин комбикормын завод түрүүшын 10 мянган тонно продукци бүтээн гаргаба. Проектын ёһоор энэ предприяти сүүдхэдээ 1000 тонно продукци үгэхөөр хараалагданхай. Эндэ гаргагдаһан малай тэжээл Баруун Сибириин эгээл томо Боровско шубуунай фабрикада, колхоз, совхозуудай малай фермэнүүдтэ эльгээгдэдэг байна. Юһэдэхи табан жэл соо Тюмениин областьдо үшөө хэдэн иимэ предприятинууд ашаглалгада үгтэхэ юм. Тиихэдэнь белогто тэжээл үйлэдбэрилгэ хоёр дахин ехэ боложо, миллион тоннодо хүрэхэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шэнэ заводто.

ТАСС-ай фотохронико.

Украиньын Ворошиловградска областиин Станично-Луганска районой Артёмой нэрэмжэтэ совхоз өөрын «Элүүр энхын байшантай» юм. Эндэ тусхай эмнэлгын таһаг, бэеэ угааха сероводородно ба субад ваннанууд түхеэрэгдэнхэй. Жэл соо байшанда совхозой хүдэлмэришэд ба оршон тойронхи тосхонуудай ажалшад — хамтадаа 4 мянган хүн амардаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Элүүр энхын байшанда». Амаралтын зал.

ТАСС-ай фотохронико.

...АНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ?

МАЛШАДТА — ҮДЭР БҮРИИН АНХАРАЛ

...нэ үбэлжэлгын үедэ адуу-
...малай ашаг шэмэ ехээр
...а, бэлэдхэхэ талаар мал-
...ай бүхэсоюзна социалис
...исөөндэ Захааминай айма-
...Санагын совхозой бүхы
...ал эдэбхи үүсхэлтэйгээр
...соһон юм. Тэдэнэр нэн тү-
...эн малай үбэлжэлгые эм-
...ой һайнаар үнгэргэхын тү-
...бүхы мэргэжэл шадабаряа
...н ажаллажа байна. Тии-
...нэ эгээл энэ үедэ малшад-
...үдэр бүриин анхарал та-
...а, тэдэнэй алибаа эрилтэ-
...үдые саг соонь хангаха
...дал ехэ удха шанартай бо-
...

...алай үбэлжэлгын эхилхэ-
...урдахана — октябрь һа-
...соо сомоной Советэй ээл-
...та сесси зарлагдаа һэн.
...э малшадые соёлой, ху-
...даа наймаанай, һуудал
...малай болон медицинын та-
...үбэлжэлгын үедэ ханга-
...асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн
...Энэ асуудалаар тосхоной
...мицын, худалдаа наймаа-
...нэгэдэлэй, соёлой бай-
...гай хүтэлбэрилэгшэдэй тоо-
...зүбшэгдэжэ, ехэ хөө-
...лоон болоо. Сессиин хүдэл-
...эдэ совхозой отделениинүү-
...эрхилэгшэд, гүүртэ ба
...эмнүүдые даагшанар ха-
...алсажа, һайн дурадхал-
...үдые оруулһан байгаа. Тии-
...үбэлжэлгын үедэ малша-
...эрилтэнүүдые хангаха та-
...р зохихо хэмжээнүүд сесси
...э хараалагдаһан юм. Тэдэ
...эмнүүдые дүүргэхэ талаар
...итой ажал ябуулагдана гэ-
...тэмдэглэмээр.

...Совхозой адууһа малай олон-
...гүүртэ, фермэнүүд түб
...ниһаа 30—40 километрэй
... байрлана. Тэдэнэй 14-ниинь Уран-Душын хормойдохи Зэдын һолые зубшан байрладаг. Эндэ хамтадаа гушаад хүн хүдэлнэ. Малшадай эрилтые хараада абажа, Санагын худалдаа наймаанай нэгэдэлэй (директорынь Н. Ц. Цыренжапов) хүдэлмэрилэгшэд Зэдэдэ эдеэ хоолой зүйнүүдэй магазин нээһэн байна. Тингэжэ эндэхи малшад зуруу, дабһа болон түрүүшын хэрэгсэлэй бусад продуктнуудые абахын түлөө эмээл морёор хэдэн арбаад километр ябахаяа болиһон байха юм.

Хуурлиг гэжэ газарта баһал хэдэн гүүртэ байрладаг. Тэндэ наймаалагшагүй нэгэ багахан магазин нээгдэнхэй. Зэдын, Хуурлигай магазинуудта малшадай хэрэглэдэг эдеэ хоолой зүйлнүүд саг соогоо абаашагдажа байдаг юм. Адууһа малай фермэ, гүүртэнүүдтэ автолавка хараалагдаһан графигай ёһоор ошожо, худалдаа наймаа эмхидхэнэ. Автолавкын наймаалагша-жолоошон С. С. Очиров ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, малшадай дунда хүндэтэй болоһон байна.

Энэ үбэлжэлгын үедэ малшадай ажаһуудалай бүхы эрилтэнүүдые (худалдаа наймаанай, медицинын, соёлой, һуудал байдалай) үргэлжэдэнь хангаха асуудалда онсо анхарал табигдана. Магазинай наймаалагша, медицинын хүдэлмэрилэгшэ, киномеханик, библиотекарь, лектор бултадаа нэгэ машинада һуугаад, совхозой гүүртэ, фермэнүүдтэ ошожо, малшадай дунда худалдаа наймаа эмхидхэнэ, түрүүшын туһаламжа үзүүлнэ, кино харуулна, номуудые тараана. Тэдэнтэй хамта Санагын арадай хоорой гү, али уран һайханай бүлгэмэй эдэбхитэд ябалсажа, һонирхолтой концерт наада харуулдаг заншалтай. Заримдаа эдэнэртэй сугтаа совхозой кассир мордолсожо, малшадай салин хүлһэ тараадаг байха юм. Холын малшадай эрилтые иимэ аргаар хангаха хэрэг бултанай зүгһөө һайшаагдаһан байна.

Санагын худалдаа наймаанай нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй ажалда Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай проденабай (начальнигынь К. П. Вдовиченко) ажалшад туһалжа байдаг болонхой. Проденабай автолавка совхозой бүхы фермэ, гүүртэнүүдээр ноябрь соо ябажа, худалдаа наймаа эмхидхэһэн байна. Тэрэ автолавка Хуурлиг, Зэдэ, Тудхалта голнуудаар ябаһан юм.

Гэхэтэй хамта совхозой малшадай һуудал байдалай бүхы эрилтэнүүд жэгдэ һайнаар хангагдана гэхын аргагүй. Он жэлэй ошохо бури хүдөөгэй ажалшадай, тэрэ тоодо малшадай һуудал байдал һайжарна, тэдэнэй эрилтэ үдэрһөө үдэртэ түргэнөөр ургажа байна. Тиимэһээ малшад үнэтэй сэнтэй һайн мебель, гэр байрын бусад хэрэгсэлнүүдые худалдан абахые хүсэдэг болонхой. Теэд манай Санагын магазинуудта тиимэ юумэн оройдоошье асарагданагүй гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээлэн хэлэбэл, хубсаһа угаадаг машина, холодильник, һайн мебель худалдан абаха дуратай малшад олон байдаг.

Малшадай энэ эрилтые хангаха талаар Захааминай эд хэрэглэгшэдэй обществын, Буркоопсоюзай правлениин хүтэлбэрилэгшэд анхарха бэзэ гэжэ найдагдана.

С. САНЖИТОВ,
Санагын сомсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, хүдөө бэшэгшэдэй постын түрүүлэгшэ.

„Буряад үнэндэ" бэшэһэнэй һүүлээр

„ШИИДХЭГДЭХЭ АСУУДАЛ"

...Иимэ гаршагтай багахан корреспонденци манай газетын 1972 оной декабриин 13-най номерто толилогдоһон байгаа. ...Түнхэнэй аймагай Зуун-Морин, Тооро, Шулуута тосхонуудта ...һуугшад Слюдянка станцида гү, али аймагай түб Хэрэн ...хүрэхын тула ехэхэн бэрхэшээлнүүдтэй ушарна. Түнхэнэй ...нутагаар ябадаг Зүүн Сибириин (Эрхүүгэй область) территориальна транспортна управлениин автобусууд тэдэ тосхонуудта орноогүй, автобусой жолоошод һургуулиин һурагшадые иишэ тиишэнь түлбэригүйгөөр зөөхэеэ арсана гэжэ тэрэ корреспонденци соо шүүмжэлэгдэһэн юм.

Тус асуудалаар хэмжээ абахыень Түнхэнэй аймагай Советэй гүйсэдхэхэ комитедтэ, Буряадай транспортна управлениин редакци хандаһан байгаа. Тэдэнэй харюу эндэ толилогдоно.

«Шиидхэгдэхэ асуудал» гэһэн корреспонденци соо тон зүб асуудал табигдана. Түнхэнэй аймагые бүхыдэнь автобусоор хангадаг болохо тухай асуудал республикын организацинуудай умэнэ нэгэтэ бэшэ табигдаһан байбашье, үшөөл шиидхэгдээгүй байһаар. Мүнөө Эрхүүгэй областиин транспортна управлениин автобусууд аймагые хангана. Энэ тэрэ дутагдалнууд тушаа тус управленидэ хандахада, биратай хубилалта болоногүй» гээд Түнхэнэй аймсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Б. Рыбдылов редакцида мэдээсэбэ.

***

«Эрхүү—Улаан-Үдэ» гэжэ харгын управлениин мэдээсэһэнэй ёһоор, республикын ниислэл Улаан-Үдэ хотоһоо Слюдянка хүрэтэр харгы баригдажа байна. Тус харгын барилга 1975—1976 онуудта дүүргэгдэхээр түсэблэгдэнхэй. Тэрэнэй дүүргэгдэхэлээр Улаан-Үдэ Түнхэнэй аймаг хоёрой хоорондо автобус ябуулха асуудал шиидхэгдэхэ юм. Түнхэнэй аймагай хүн зониие, мүн һургуулиин һурагшадые транспортаар саг соонь һайнаар хангаха асуудалаар Эрхүүгэй областиин транспортна управленидэ хандажа, тус корреспонденциие тэдэндэ эльгээбэбди» гэжэ Буряадай транспортна управлениин начальнигай орлогшо А. Ербатков манай редакцида мэдээсэһэн байна.

***

«Зунай сагта Эрхүү—Аршаан, Эрхүү—Нилово Пустынь, Слюдянка—Хэрэн, Слюдянка—Аршаан, Слюдянка—Нилово Пустынь, Слюдянка—Моондо гэһэн маршрудаар үдэр бүри автобусууд ябажа байдаг юм. Тиихэдэ Слюдянка—Хэрэн, Слюдянка—Аршаан гэжэ маршрудаар зунай сагта үдэр бүри хоёр автобус ябана. Үбэлэй сагта хүн зоной үсөөн ябадаг дээрэһээ Эрхүү—Аршаан, Эрхүү—Нилово Пустынь гэжэ маршрудаар долоон хоногто гурба дахин автобус ябадаг байна.

Автобусой шэнэ маршрут нээхэ гү, али мүнөө байһан маршрудаар үдэр бүри олон автобус ябуулдаг болохо арга боломжо манай транспортын управленидэ мүнөө дээрээ үгы байна.

Хүдөөгэй һургуулинуудай һурагшадые түлөөһэгүйгөөр автобусоор зөөхэ, энэ асуудалаар тогтоогдомол ёһо гуримуудые ...эрин нягтаар сахиха тухай Култугай автотранспортна предприятиин ба Эрхүүгэй 1880-дахи автоколоннын хүтэлбэрилэгшэдтэ зохихо заабари үгтэжэ, тэдэнэр автобусой жолоошодтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байха юм» гээд Эрхүүгэй транспортна управлениин начальнигай орлогшо В. Шевченко газетын редакцида һаяхан мэдээсэбэ.

БАРИЛГА ҮРГЭНӨӨР ХЭГДЭНЭ

«Забайкальский» гэжэ ангай совхозой барилгашад үнгэрэгшэ жэлдэ муу бэшээр ажаллажа гараа. Тэдэнэр СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй алдарта ойн һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха гэһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсоһон байгаа. Совхозой барилгашад габшагай һайнаар ажаллажа, хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ шадаа. Г. А. Булдаковой хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай бригада үнгэрэгшэ жэлдэ дүрбэн айлай байха гурбан байшан, хоёр айлай байха хэдэн гэр барижа ашаглалгада үгөө. Тиихэдэ худагһаа уһа бүлэн гаргадаг бүлүүрэй башни, норкын фермые үргэдхэжэ, 1500 ангай байха байра бариһан байха юм. Иигэжэ капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэн гүйсэд хэрэглэгдээ.

— Энэ жэлдэ ямар барилга хэхэ түсэбтэй гээшэбта? — гэһэн асуудалда совхозой ахалагша прораб А. А. Мельников иигэжэ харюусаа:

— 1972 ондо барижа эхилһэн 16 айлай байха хоёр дабхар байшангай барилгые дүүргэжэ, ашаглалгада үгэхэбди. Үшөө нэгэ иимэ байшангай барилга эхилхэ байнабди. Хоёр, дүрбэн айлнуудай байха гэрнүүдые бариха, үшөө нэгэ худаг малтажа, бүлүүрэй башни бодхоохо байнабди. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, түрэл республикынгаа 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгүүдээр угтаха зорилго урдаа табинабди.

Манай корр.

РОССИ МЭТЭ ХҮСЭН ТҮГЭЛДЭР

(Ленинградай хүреэлэлгые Совет Армиин сүмэ сохиһоор 30 жэлэй ойдо

Мартагдашагүй дурасхаалта үдэрнүүд Ленинградай түүхэдэ олон юм. Фашис хүреэлэлгые сүмэ сохиһон үдэр — 1943 оной январиин 18 эдэнэй нэгэн болоно.

Түүхын хуудаһа ирая. 1941 оной июнь: гитлеровскэ Германи харата муухайгаар, дай соносхонгүй, СССР-тэ добтолбо. Фашис хархис нохосуудай хүл доро Европо гэншэжэ байгаа. Гитлерэй солдадууд 9 үдэрэй турша соо Парижда ороһон, 5 үдэрэй туршада — Голландиие, 15 үдэрэй туршада Бельгиие эзэмдэһэн юм...

Нацис сэрэгүүд 1941 оной сентябриин 8-да Ленинградта туласа ерэжэ, бүһэлэн хүреэлээд, энэ хотые бүхы оронтой холбоһон зам харилсаае таһалаа бэлэй. Ленинград хотын хүн зониие үлэсхэлэн байдалда оруулжа, зобоон алаха гэжэ һэдээ һэн. Ленинградта 100 мянган авиабомбо хаяһан, ехэ буугаар 150 мянга дахин буудаһан байгаа. Ленинградта ажаһууһан, тэрэниие хамгаалһан 641 мянган хүн туража үхэһэн юм. Тус хотын гэрнүүдэй гурбанай нэгэ хубинь һандаргагдаһан, табанай нэгэ хубинь үгы хэгдэһэн.

Тиигэбэшье Ленинград тэсэжэ гараа. Илалта туйлаа; Европын түүхэ соо булимтарагшадай гарта ороогүй ехэ хотонуудай дундахи ори ганса хото болоно. Ленинэй хото «Росси мэтэ хүсэн түгэлдэр» байгаа. Зуун таби шахуу жэлэй урда тээ энэ хотодо зорюулжа, Пушкинай хэлэһэн үгэнүүд ямар гүнзэгы удхатай, сэсэн мэргэн байгаа гээшэб.

1943 оной январиин 18-да совет сэрэгүүд хүреэлэлгые сүмэ сохижо, энэ хотые хуурай газар дээгүүр оронтоёо холбоотой болгоо һэн. Энээгээр Ленинградые хамгаалгын баатаршалгата 900 үдэр дүүрээгүй. Хүреэлэлгэһээ эсэслэн гаратарнь үшөө түхэреэн жэл үлэһэн байгаа. Гэбэшье Эхэ оромнай ленинградайхидта туһалжа, эдеэ хоол ба түлишэ, ажабайхынь, түгэс илалта туйлахынь тула шухала бүхы юумэ тэдээндэ эльгээхэ аргатай болоо. Хүреэлэлгын эгээн гасаланта, эгээн аюул түбэгтэ үе саг дүүрээ...

Ленинградай баатарлиг эсэргүүсэлтэ бүхы дэлхэй дээрэ эрэлхэг зоригой һүр һүлдэ болоһон байна. Уншагшадай анхаралда табигдаһан материалнууд домогто ороһон тэдэ үдэрнүүд тухай хөөрэнэ.

ЛЕНИНГРАД ЭРЭЛХЭГЭЭР ТУЛАЛДАЖА, ТҮГЭС ИЛАЛТА ТУЙЛАҺАН ЮМ!

И. И. ФЕДЮНИНСКИЙ,
армиин генерал, Советскэ Союзай Герой

Совет сэрэгэй элитэ мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэ, армиин генерал Иван Иванович Федюнинский СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ 53 жэлэй турша соо алба хэнэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Ленинградые хамгаалагша хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн байһан юм. 1941 ондо Ленинградай фронтын 42-дохи, 54-дэхи арминуудые, удаань Ленинградай фронтые командалаа. 1943 онһоо хойшо дайнай дүүрэтэр 3-дахи габшагай армиие командалһан байна.

СССР-тэ эсэргүү дайнай түсэб зохёоходоо, Гитлер ба тэрэнэй командовани Ленинградые эзэмдэлгэдэ анхаралаа ехээр хандуулаа һэн.

Гитлерэй командовани түйлай ехэ хүсэ хаяба. 16-дахи, 18-дахи армиһаа, 29 дивизитэй 4-дэхи танкова бүлэгһөө бүридэһэн «Север» гэжэ арминуудай бүлэглэл Ленинград тээшэ добтолһон юм. «Центр» гэжэ фашис арминуудай бүлэглэл тэрээндэ туһалһан байха. Эдэ бүгэдэ 42 дивизитэй (тэдэнэй дунда 7 танкова, 6 моторизованно, 13 мянга гаран ехэ буу, миномет, 1500 танк, 1000 гаран самолет, 725 мянган солдат, офицер бии байгаа) һэн. Гансал немец сэрэгүүд иимэ ехэ хүсэ иишэ хаяа бшуу. Тэдэнэй финскэ союзнигууд Ленинградай фронт дээрэ добтолһон юм.

1940 ондо Франци худар дайлан ороходоо, Мажиногой суута бэхилэлгые сүмэ сохиһон генерал-фельдмаршал фон Лееб «Север» гэдэг армейскэ бүлэглэлые командалаа.

Фон Лееб эндэ илалта туйлажа һайндэрлэхые хүсэнэи байгаа бшуу. Ленинград хотын уналгада зорюулжа, Ленинградтахи «Астория» гостиница соо банкет хэхэ үдэр гаргагдаһан байгаа.

Хотын баруун-урда талаһаа — Пулковска үндэрнүүд тээһээ дайсанай сэрэгүүд эгээн ехэ аюул тохёолдуулжа магад һэн. Эндэхи фронт Ленинградай захада туласа ерэһэн байгаа.

42-дохи армиин соединенинүүд эндэһээ дайсанай гол хүсэнүүдтэ шанга харюу сохилто хэжэ байба.

Пулковска үндэрнүүдэй түлөө шанга байлдаанууд болобо. Дайсан эдэниие эзэмдэн абаа һаа, хото худар добтолхо арга боломжотой болохо гээд хүн бүхэн ойлгожо байгаа. Эндэ болоһон байлдаануудай үедэ совет сэрэгшэд хизаарлашагүй эрэлхэг зориг гаргаа. Хотын улад зон тэдээндэ үдэр бүри түйлай ехэ дэмжэлгэ, туһаламжа үзүүлдэг һэн. Тэдээнтэй мүр мүрөө ниилүүлэн жагсажа тулалдадаг байгаа. Ленинградай партийна организаци эрхим түрүү хүнүүдээ армида эльгээгээ бэлэй. Дайнай эхилһэн түрүүшын үдэр Ленинградай зуу мянга гаран хүн элсүүлгын газарта ерэжэ, фронт эльгээхэ гүйлтатай мэдүүлгэнүүдые бараа һэн.

Хотые хамгаалагшадта Кировэй нэрэмжэтэ заводой үнинэй хүдэлмэришэдэй эльгээһэн бэшэгые Ленинградай коммунистнуудай газетэ — «Ленинградская правда» дайнай эгээн хүндэ хүшэр үдэрнүүдтэ тунхаглаа бэлэй. Тэндэнь иигэжэ бэшэгдэнхэй:

«Бомбын тэһэрээн, буугай нээрээн, дайнай ямаршье туршалганууд, бэрхэшээл түбэгүүд эсэргүүсэхэ гэһэн эрмэдзэлыемнай, дайсанай добтолгодо шанга харюу сохилто үгэхэ гэжэ шиидэһыемнай мохоожо шадахагүй гээд, Улаан Армиин сэрэгшэд, мэдэгты. Бидэ булад хайлуулдаг туладаа, булад шэнги хатуу зоригтойбди... Бидэ, кировэйхид, үхэлэй аюулһаа айха, тунхарихагүйбди, юрэдөө, үхэл маанадһаа айха байха! Богоолнууд хэзээшье байгаагүйбди, богоолнууд хэзээдэшье байхагүйбди. Үхөөшье һаа, Ленинградаа дайсанай һабарта оруулхагүйбди!»

Бүхы частьнуудта, подразделенинүүдтэ энэ бэшэг зүбшэн хэлсэхэдээ, бүри эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэхые сэрэгшэд тангаригладаг байгаа.

Ленинград руу шурган ороходо гэһэн Гитлерэй сэрэгшэдэй бүхы һэдэлгэнүүдтэ шанга харюу үгтэһэн юм. Сахилгаан мэтэ түргэн добтолгоор энэ хотые эзэмдэхэ гэһэн һанаашалгань буруу һүрөөд, «Астория» гостиницада найрлалгаяа фон Лееб орхихо баатай болоо һэн.

Тиигэбэшье энэ хото хүреэлэлгэдэ байгаа. Хуурай газар дээгүүр оронтоёо харилсаа холбоогүйһөө боложо, хүн зоной, сэрэгүүдэй эрилтэнүүдые хангаха аргагүй байгаа бшуу.

Ленинградай хүреэлэлгэ сүмэ сохихо ябуулгануудые хэхэ гэжэ Верховно ахамад командовани шиидэбэ. Сталинград шадар болоһон байлдаануудта манай армиин туйлаһан ехэ илалта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда үндэһэн хубилалта үүсхэһэн юм. Энэ илалта Ленинградые хүреэлэлгэһээ гаргалгада шиидхэхы удха шанартай байгаа. Дайсан стратегическэ хүсэнүүдээ урагшань татаад, баруун-хойто фронтдо, Ленинград худар сэрэгүүдээ олоор эльгээхэ аргагүй болоод байһан юм.

Хоёр фронт — Ленинградска ба Волховско фронтые урда урдаһаань табижа, Ладога нуур шадар эшээлһэн дайсанай бүлэглэлые бута сохин, эндэ хамтаран ниилээд, Ленинградай хүреэлэлгые сүмэ сохихо зорилго табигдаа һэн.

Ехэ бэлэдхэл хэһэнэйнгээ һүүлээр, 1943 оной январиин 12-ой үглөөгүүр манай сэрэгүүд дайсанай бэхилэлгэнүүдтэ шанга добтолго хэжэ захалба. Совет артиллери дайсанда урдань үзэгдөө дуулдаагүй сохилто хэбэ. Январиин 18-да Ладога нуурай урда эрьеые фашистнуудһаа сүлөөлөөд, Ленинградска, Волховско фронтнуудай сэрэгүүд ниилэһэн юм. 8—11 километр үргэнтэй «коридороор» Ленинград хуурай газар дээгүүр оронтоёо харилсаа холбоотой болоо.

Жэл үнгэрһэн хойно, 1944 оной январьда, Ленинград шадар түгэс илалта туйлагдаа. Тиигэжэ хархис дайсад манай Эхэ ороной үлгы хотоһоо намнагдаа һэн...

ЛАДОГЫН СОЛДАДУУД

1941 оной ноябриин эсэстэ Ладожска нуур дээгүүр автомобильна харгы түхеэрэгдэһэн байгаа. Энэ хадаа немец фашистнуудай хүреэлһэн Ленинградые ороной бусад районуудтай холбоһон ганса харгы байһан юм. Бомбодолго, буудалгын хэды ехээр боложо байгаашье һаа, сагай уларилай ямаршье байгаа һаа, энэ мүльһэн харгы «хүдэлжэл» байгаа. Тэрэ үбэлэй үдэрнүүдтэ хүреэлэгдэһэн городой хүн зондо, сэрэгшэдтэ 360 мянга гаран тонно элдэб янзын ашаан тэрэ харгыгаар абаашагдаһан, Ленинград хотоһоо 514 мянган хүн зөөлгэгдэһэн юм.

Үшөө Петр хаанай байхада бии болгогдоһон гуримай ёһоор, хахад үдэртэ Петропавловска хэрэмэй пушка буудадаг юм. Ленинградайхид тэрээгээр часаа шалгадаг заншалтай.

Гэбэшье заримдаа тус пушкын буудалга ондоо үе сагай ерэһэниие элирхэйлдэг байха юм. Тиимэ нэгэ үдэр январиин 18-да болоо һэн. Тэрэ үдэр, тэбхэр 30 жэлэй саада тээ, Ленинградай хүреэлэлгэ сүмэ сохигдоһон байгаа.

«Ленинградай үйлсэнүүдээр августын 1-дэ алхалалдажа эхилхэ һанаатай һэмди, — гэжэ обер-лейтенант Генрих Эльман 1941 оной сентябриин 8-да дневнигтээ бэшэһэн байгаа. — Хүндэ хэрэг байшоо! Ородууд үсэд нэтэрүүгээр тэмсэжэ, бидэниие улам гайхуулна. Һүүлшын патроной үлэтэр тулалдана. Үзэгдөө дуулдаагүй сухаришагүй хэрэм! Манай солдат, офицернүүдые хүдөөлэлгын захиралтанууд үдэр бүри болоно».

Хэдэн үдэрэй үнгэрһэн хойно Генрих Эльман Ладожска нуурай эрьедэ алуулһан байгаа. Петрокрепостиие эзэмдэн абаһан, тэрэнтэй суг ябаһан сэрэгшэд Ленинградые хамгаалагшадай эрэлхэг зориг хэрэм шэнги хатуу гэжэ уданшьегүй ойлгоо һэн. Ленинградайхид 1941 оной ноябрь соо Ладогын мүльһэн дээгүүр автомобильна харгы табижа, городой зониие үлэдхөөхэ гэһэн Гитлерэй һэдэлгые буруутуулан таһалдуулһан байгаа.

Тиимэ харгы хэншье, хэзээдэшье бариагүй юм. Ладога — Европын эгээл ехэ нуур. Тэрэ хадаа Швейцариин газар дайдын хахадай зэргэ талмай эзэлдэг. 40 градус хүйтэнэй болоошье һаа, энэ нуур гүйсэд хүрэдэггүй. Хойто зүгэй Сиверко гэжэ һалхин метр шахуу зузаан мүльһыень буталжархидаг байна. Нуурай урда эрьедэ шэбээлһэн фашистнууд Ладога дээгүүр ябахаяа айдаг байгаа. Тиихэдэ ленинградайхид автомашинаар ябажа эхилээ. Мүльһэн дээгүүр харгы гаргалга хадаа байлдаанда диилэһэндэ адли удхатай байгаа бэлэй. Нуурай эрьеһээ буудалгашье, агаарһаа бомбодолгошье хүреэлэгдэһэн Ленинградта ашаа зөөлгые бишыхашье зогсоожо шадаагүй.

«Ажамидаралай харгы» гээд тэрэ үедэ городые хамгаалагшад мүльһэн дээгүүр гаргагдаһан энэ харгые нэрлэдэг болоо һэн. Энэ харгы хоёр үбэлэй туршада — 1943 оной мартын эсэс болотор байһан юм. Энэ харгы хадаа Ленинградай 40-өөд мянган хүнэй баатарлиг ажалай ашаар байгуулагдаһан байгаа. Тэрэ харгы гаргалгада хабаадалсаһан хүнүүд иигэжэ хөөрэнэ.

1941 оной ноябриин 17-до Ладожска нуур дээгүүр Иван Смирнов Михаил Дмитриев хоёр түрүүшынхеэ ябагаар ябажа, тус харгын гол һудалые табиһан юм.

Смирнов: «Үглөөнэй 6 часта сагаан халаад үмдөөд, буу, гранатануудые абаад гараа һэмди. Шаргахан дээрэ хараануудые, абаран туһалха сахаригуудые абаад ябаабди. Урда үдэрынь нуур дээрэ уһан харагдажа байгаа. Нуурай эрье шадар лэ мүльһэн бии һэн. Бидэнтэй хамта тэндэхи нютагай хоёр загаһашан ябалсаа. Тэдэнэй мэргэжэһэн нюдэд лэ хаана мүльһэн зузаан бэ, хаана саарһан шэнги нимгэн бэ гэжэ илгажа шадаха байгаа».

Дмитриев: «Эрьеһээ саашаа 9 километр ябаад байхадамнай, хүндэ хүшэр газар дайралдашоо. Эндэ багахан горхон шэнги уһан хүрөөгүй байгаа. Тэрэниие зубшаад хойто зүг тээшэ нилээд холо хүрэтэр ябабабди. Тэрэ уһанай хүрэһэн газарта хүрэхэлөөрөө Иван Иванович Смирнов сана дээрээ хэбтээд, һолжоржо гараа һэн».

Смирнов: «Отряд соогоо би эгээл тэнхээ тамир багатайнь байгаа хаб. Юрэдөө, бултадаал тиимэрхүү байгаа һэмди. Аяншалгада гарахадамнай, бидэндэ нэгэ-нэгэ селёдко үгтөө һэн. Тэрэ үедэ энэмнай ехэхэн лэ бэлэг һэн даа. Сана дээрээ хэбтээд һолжорходом, хүнгэн байхадал гээ һэн. Хоёр гарааран мүльһэ тулажа, тулгалһан шэнги болоод, урагшаа дабшаа бэлэйб. Гүнзэгы уһанһаань боложо, мүльһэн хараар харагдаха. Амиды шэнги абяа гараха, нугаралдаха».

Дмитриев: «Түрүүшын үдэр 9-дэхи километрэй нимгэхэн, мүльһые хоёр дахин гаталаа һэм. Хэһэн ажалайнгаа дүнгүүдые дуулгахын тула үдэшэлэн бүлэг сэрэгшэдтэй гэдэргээ ерэһэн байгааб. Ленинградска фронтын сэрэгэй Соведэй штабта бидэниие хүлеэжэ байгаа. Харгыгаа олохо хэрэгтэмнай Хойто зүгэй толон туһалаа. Нуурай мүльһэ сооложо һуулгаһан харазнууднай тэрэ толочой гэрэлдэ элихэн харагдадаг бэлэй. Энэл мүрөөрнай ерээдүйн харгы гаргагдаха байгаа».

Петр Богданов — хэлхеэ холбоошодой ротын командир байһан, мүнөө «Ажамидаралай харгын» ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ:

— Нуурай эрьеһээ һүниндөө олон тоото галай эндэ тэндэ ялалзахань харагдагша бэлэй. Галаа унтарааңгүй хэдэн зуугаад машина ябаха. Ладожска нуур дээрэ ябахада, дайнай урда тээхи Невскэ проспектээр ябаһан мэтэ байха.

Мүльһэ руу шаагдашаһан машинануудаар лэ үдэрынь эндэ харгы байна гэжэ ойлгохоор һэн. Эндэ тэндэ унаһан бомбын гаргажархиһан сөөрэм руу машина сүмэрэн ороод, кузовынь гү, али радиаторынь харагдаха. Тиимэ машина, ашаа уһан соогуур тамарагшад гаргаха. Бүхы машина, ашаан абарагдадаг байгаа гэхын аргагүй. Машинын зарим частьнууд, фашистнуудай самолёдой хэрэгсэлнүүд мүнөөшье нуурай оёорһоо олдожо байдаг.

Харгын 9-дэхи километр. Энэ хадаа тус харгын эгээл гэнэтэй участок байгаа. Гитлеровецүүд саг үргэлжэ эндэ бомбодохо, буудаха. Үдэр һүнигүй эндэ сэрэгшэд харгышад дежурладаг байгаа. Усадда ороһон сэрэгшэдтэ медицинын туһаламжа сэрэгэй фельдшер Ольга Писаренко хүргэдэг һэн. Мүльһэн дээрэ табигдаһан палатка соо тэрэ 152 хоноһон байна. Хүсэ шадал багатай болоһон дээрэһээ гэдэргээ бусажа шадахагүйб гэжэ айгаад, нуурай эрьедэ нэгэтэшье гараагүй юм. Оройдоо нэгэ дахин, тэрэниие партида абахадань, хоёр час соо эрьедэ ошоо бэлэй.

Писаренко: «Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй ажал угаа ехэ һэн. Зарим сүүдхэдэ шархатаһан 200-гаад сэрэгшэ бидэндэ ерэхэ. Мүльһэн дээрэ дайсанай бомбо, снарядһаа бэеэ аршалхань бэрхэ ха юм. Бултандамнай — жолоошодто, заһабарилагшадта, ашаа ашагшадта, барилгашадта, ПВО-гой сэрэгшэдтэ адли хүндэ байгдаа. Манай санитарна палаткада гансал шархатаһан сэрэгшэд эмшэлүүлдэггүй һэн. Хүл гараа хүлдөөһэн, уһандаа ороһон хүнүүдые эмшэлдэг байгаабди».

Олег ЧЕЧИН.
(АПН).

ЛЕНИНГРАДСКА ОБЛАСТЬ. **Назия голһоо Нева мүрэнэй эхин хүрэтэр хэдыхэн километр болодог. Эгээл эндэ 30 жэлэй саада тээ Ленинградска, Волховско фронтнуудай сэрэгшэд добтолго эхилжэ, тэрэнь январиин 18-да илалтаар дүүрэһэн байгаа. Тиигэжэ Ленинградай хүреэлэлтэ һэтэрээ.**

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1943 он. Ленинградай хүреэлэлгын сүмэ сохигдоһоной һүүлээр хоёр фронтын сэрэгшэдэй уулзалга харуулагдана. 1973 он. Хүреэлэлгэдэ хабаадалсаһан генерал-майор А. П. Иванов, полковник А. И. Шерстнёв, генерал лейтенант С. Н. Борщев хоёр фронтнуудай сэрэгшэдэй уулзаһан газарта.

ТАСС-ай фотохронико.

АРТИСТ АЙЛШАЛБА

Һаяхан залуу артист Феликс Сергеев манай Улаан-Үдын 1-дэхи буряад интернат һургуулида айлшаар ерээ. Үхибүүд «Хизааргүй дуранай зүргөөр» («Тропой бескорыстной любви») гэжэ уран һайханай кинодо наадаһан актёртой уулзажа баясаа. Феликс Сергеев өөр тухайдаа тобшохоноор хөөрөө. Артист бага наһанһаа литературада ехэ шуналтай байһан. Толстойн, Достоевскиин, Гоголиин, Шекспирэй болон бусад олон уран зохёолшодой номуудые уншадаг, өөрөөшье шүлэг зохёодог байгаа юм ха. Дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэ МХАТ-ай училищида ороод һуралсажа байха үедэнь кинодо наадаха роль дурадхахадань, ямар ехээр баясааб!

Үхибүүдтэ, илангаяа ахамад классайхидта хандажа, хайшан гэжэ актёр болохоб актёр хүн ямар байха ёһотойб, хайшан гэжэ кино буулгагдадаг бэ гэжэ Феликс Сергеевэй хөөрэхэдэ, ехэ һонин байгаа.

Энэ уулзалгын эгээл һонирхолтой юумэниинь гэхэдэ, артист «Тропой бескорыстной любви» гэһэн киногой хайшан гэжэ бүтэһые тайлбарилжа үгөө. Энэ кинофильмын угаа ехэ амжалтануud тухай хөөрэхэдөө, зарим тэды дутагдалнуудыеньшье тэмдэглэхээ мартаагүй. Феликс Сергеев һаядаа хэблэгдэн гарахаяа байһан өөрынгөө ном соохоо хэдэн шүлэгүүдые уран гоёор уншажа үгөөд, өөрынгөө шү-
үгэдэ найруулһан д-
аялгые гитараар н-
жа, дуулажа үгөөд
залгаяа түгэсхэбэ.

Х. ДАШИЕ
Улаан-Үдын 1-
интернат һургуу
һура

Польшын Гданьск хотодо ажаһуудаг Рихертын бүлэ жэл хахадай урда тээ эхир табан үхибүүтэй болоо һэн. Түрэһэн гараһанһаань хойшо гүрэн ба ороной ниитын эмхинүүдэй зүгһөө тэдээндэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Гданьскын медицинскэ эмхи зургаанууд балшар бага үхибүүдэй бэеын элүүр энхын хойноһоо хиналта хэдэг юм. Врачнуудай баталһанай ёһоор, эгэшэ дүүнэр — Ева, Агнешка, аха дүүнэр Адам, Петр, Роман гэгшэд һайнаар урган ехэ болоно. Тэдэнэр гансал Польшодо бэшэ, мүн хариин оронуудташье суута гаранхай. Польшын ба хариин гүрэнүүдэй хэблэл тэдэнэй дүрэ зурагуудые барладаг юм. Багашуулые телевидинеэр харуулдаг. Эхир үхибүүдэй урган хүгжэлгые хинан адаглахын тула 3 һара болоод лэ тэдэниие баримтата фильмдэ буулгадаг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эхир үхибүүд (зүүн гарһаа) Адам, Ева, Петр, Агнешка, Роман.

ЦАФ—АПН-эй фото.

СҮҮД ДЭЭРЭҺЭЭ

БИДИЯ ДАНДАРОН, ТЭРЭНЭЙ „СОГШОД"

Ажал хүдэлмэридөө харюусалгагүйгөөр, халирхайгаар хандадаг, саг үргэлжэ шахуу һогтуу ябадаг, ажалай журам һэнгэргүйгөөр эбдэдэг, социалис общеcтвын гол ёһо гуримуудые сахихагүйһөө гадна, огто мэдэрдэггүй — Дандароной иимэ хүн байһаниинь сүүд дээрэ балшыса элирүүлэгдэбэ. Гэмтэ ябадал хэһэнэйнгээ түлөө урдань хэдэн дахин хуулиин харюусалгадашье хабаадуулагдаһан байна. Теэд Дандарон «ухаа ороогүй», һургаал абаагүй, өөртөө тобшолол хээгүй, бэеэ заһаруулжа, зүб харгыгаар ябахые оролдоогүй.

Тиимэһээ Дандарон баһа дахин хуулиин харюусалгада хабаадуулагдаа, хэһэн гэмээ амсаа. Улаан-Үдэ городой Октябрьска районой арадай сүүд хэдэн үдэр соо тэрэнэй хэрэгые хаража үзөө. Нилээд олон гэршэнэр байгаа. Тэдэнэр бултадаа үгэ хэлээ. Дандароной хэһэн гэмтэ ябадал элеэр тодоруулагдаа.

Дандароной хэһэн гэмтэ ябадал сүүдэй шиидхэбэри соо, гэршэнэрэй лаблаһан, мүн бусад хүнүүдэй хэлэһэн үгэнүүд соо гүнзэгыгөөр, эли тодоор, үнэншэмэ зүбөөр харуулагдаа.

Зүгөөр Дандароной хэһэн гэмтэ ябадалай гол удхые хуряангыгаар дамжуулха хэрэгтэй байна.

***

Дандарон бага наһандаа Хэжэнгын дасанда хувараг байхадаа, түбэд бэшэгтэ үлэ мэдэг һураһан хаш. Тиимэһээ түбэд ном оршуулха хэрэгтэ туһа хүргэлсэхын тула Ниитын эрдэмэй институтда ажалда абтаһан байна.

Энэл багажа зэбсэгээ хара хубидаа, хомхой сэдьхэлдээ хэрэглэхэ гэжэ һанаашалһаниинь тэрэ юм.

Нэгэтэ А. Железнов гэдэг талааниинь гү, али «нүгэлынь» боложо, Дандаронтой уулзашаба ха. Үгэеэ ойлголсоһоной һүүлээр энэ хүн институдай лаборант болоһон байгаа. Тииһээр эдэ хоёр бэе бэеһээ һалахаяа болибо. «Зууешье» бэлэхэнээр хүн тэрүүлдэг, «зуунайхииешье» олохонь амар болобо. Дам саашаа Железнов «багшамни» гэжэ Дандарониие нэрлэдэг болоо.

Тиигээд, нютагайнь хүбүүн Петр Дамбадаржаев дайралдаад баһал үгэеэ ойлголсоо һэн ааб даа.

Тиигэһээр байтар баруун зүгһөө Дандароной зүбшөөлөөр, Железновой зууршалгаар хэдэн залуу хүбүүд, зариманиинь гэр бүлэтэйгөөшье, һубарилдажа эхилбэ. Тэдэнэй дунда Ю. Лавров, В. Монтлевич, Д. Буткус, Л. Мялль болон бусад Улаан-Үдэ ерэһэн байха юм. Бултадаа залуушуул. Тэдэнэр Дандаронтой нүхэсэжэ нилээд удаан ябаад, идхалгын нүлөөндэ ороһоной һүүлээр тэрэнэй бүлэгэй гэшүүд болобо.

...Железновой гэр соо. Баруун ханадань «ямандага бурхан» үлгөөтэй, тэрэнэй зүүн гар таладань «дошхон бурханай» хубсаһа үмдөөд, дабшалжа һууһан Дандароной шэрдэмэл зураг. Тэрэнэй дорохоно табяатай жабдан дээрэ мүн лэ лама ёһоор хубсалһан, гартаа эрхи маани, хонхо дамаари бариһан Дандарон өөрөө хара бэеэрээ һууна. Үбэр дээрэнь ламын ном. Тэрэнэй урдахи шэрээ дээрэ эдеэ хоолоор дүүрэн табаг, сүгсэнүүд соо сүршэхэ уһан, зула бадараагаатай. Энэ шэрээһээ богоһо тээшэ гонзойһон стол дээрэ мяха шүлэн, хуушуур, зөөхэй, бууза, конфетэ, саахар гэхэ мэтэ столой хотойтор табяатай. Эндэнь заатагүй архи: сэржэмэйшье, ундалхашье. Хана зубшан, бурханда «шүтэгшэд» жэрылдэнэ. Иимэ оршон байдалда «Бидня лама» (Дандароной хоёрдохи нэрэнь) номоо уншажа эхилнэ. Юун тухай энэ «ламын» уншаһые хэн ойлгобо гээшэб, харин 15 минута уншаһанайнь удаа эндэ байһан хүнүүд һахил абажа, буддын шажантанай бүлэгэй бүрин эрхэтэ гэшүүн гэжэ тоологдодог байгаа. Тиигээд лэ эндэ һэжэглэхээр муухай ярилдаан, бүхэ ехэ архидаан, өлдэбөөр аашалалдаан болодог байба. Энэ «уншалгаяа» Дандарон «согшод» гэжэ нэрлэдэг байгаа. Мэдэгдээгүй үгэ, таниг дахагүй гурим, бэлэхэнээр мүнгэ олохо, архидаха арга Иимэ «согшод» бүлэгэй олон гэшүүдэй гэртэ болодог һэн.

Баруун тээһээ ерэһэн хүнүүд энэ бүлэгтэ оролсоо гээ һэмди. Юуб гэхэдэ, Ленинград, Тарту (Эстони) городуудай зарим музейнүүд буддын шажанай хэрэгсэлнүүдые суглуулхын тула Мялль, Монтлевич, Буткус гэдэгүүдые Буряадай республика эльгээһэн байха юм. Ленинград городһоо ерэһэн Монтлевич гэдэг Хэжэнгэ нютагта һуудаг Ц. Гыдыпов үбгэнһөө, бусадшье айлнуудһаа сүгсэ, бурхадай дүрсэнүүдые миинтээр абаһан, мүн энэ тэрэ айлай хаядаһан сооһоо суглуулһан аад, 800 гаран түхэригэй тоосоо өөрынгөө музейдэ эльгээгээ. Тэрэшэлэн Буткус, Мялль гэгшэдшье ехэхэн мүнгэнэй тоосоо хүдэлдэг газартаа эльгээһэн.

Энэ бүлэгэй зарим гэшүүдэйнь намтар тухай дурдалтай болоно. Репко Василий гэгшэ бүхы наһан соогоо зайгуултажа ябаһан, хаанашье ажаллаагүй, нэгэ газарта үни удаан байдаггүй амитан аад. Улаан-Үдэ ерэм сээрээ, Дандаронтой нүхэсэһэн. гэртэнь айлшалдаг байһан. Иимэрхүү хүнүүд Дандароной мэхэдэ орожошье магад. Зүгөөр Дандарон тэрээндэ үе-үе болоод 2-3 солхооб һарбайдаг, хэрэгээ болиһон самсашье үгэдэг байһан. Энэл ушар бүлэгэй эдэбхитэй гэшүүн болохыень тэрэниие баадхаһан болоно. Р. Бадмаева — баһал залуу хүн, хани нүхэрөө гээжэ, ехэ гашуудалда дайрагдаад байхадаа, Железновой үгэдэ орожо, бүлэгэй гэшүүндэ хабаадуулагдаһан.

Саашань хэлэбэл, Дандарон байд гээд лэ нютаг руугаа «айлшалдаг», заримдаа нүхэдөөшье абаад ошодог байгаа.

Энэл үедэ Хэжэнгэдэ «согшод» уншагдадаг һэн: түрүүшээр Бидиягай түрэл түтимүүдтэнь, һүүлээрнь хүршэ айлнуудтань. Энээндэ эдэбхитэйгээр, шуналтайгаар хабаадагшадынь гэбэл: Бутыдма, Надежда, Мункинатан — һургуулиин багшанар, Дугаржаб Баяртуев, Дасарма Баяртуева — баһал багшанар, Владимир Аюшеев, Ванчик Дашицыренов, Батодалай Дугаров.

«Согшод» уншажа, архидажа, «хара хэрэгээ» хэхэдэнь мүнгэн зөөри хэрэгтэй бшуу. Тиимэһээ мүнгэнэй нюуса жаса байгуулагдаа. Энэ жасада гэшүүн бүхэнһөө һарадаа 3-7 түхэриг татагдадаг байба. Үшөө нэгэ ондоо жасадань 2400 гаран түхэриг сугларһан. Энэ мүнгэн бүлэгэй гэр байра барилгада зорюулагдахаар хараалагдаа һэн. Тиимэһээ энэ бүлэг саг зуурын бэшэ, харин холын хараатай эмхи болохо зэргэтэй байгаа ха.

Бүлэг өөрын дүримтэй байһан. Тэрэнь буддын шажанай номноһоо оршуулагдажа абтаһан. Шаби хүн багшаяа хүндэлхэ, эрид юумэ багшадаа хэлэхэгүй, үгэ дууласатай байха, үргэл үргэхэ, маани уншаха гэхэ мэтэ ойлгомжо тэрэ дүрим соонь захаһаа бии. Шалгалтын шэнжэлһэнэй ёһоор, оршуулгашад (Дандарон түрүүтэй) оршуулхадаа, өөһэдтөө тааруу «заһабари» хэһэн байха юм. «Дандариин йогенын устав» гэжэ тэрэнь нэрлэгдэнхэй (Дандарон өөрынгөө нэрые эндэшье тэмдэглэнэ). Тэрэ дүрим бүлэгэй гэшүүдэй дунда тараагдажа, шудалха эрилтэ табигдаһан байха юм.

Ламатаһан Дандарон гэмтэ ябадалаа гансахан Улаан-Үдэ хотоор, Хэжэнгэ нютагаар хизаарлаагүй, харин гэшүүдэйнгээ уряалаар Москва, Ленинград, Тарту хотонуудаар ябадалтай болобо. Тэндэ ошоходоо, эшэхэ гайхахаяа огто болидог (юушье хэ — хэн юу мэдэхэб!) ламатааб гэжэ одоол аашалхын ехээр аашалдаг байба. «Согшодой» һүүлээр олон үдэр соо архидаан заатагүй болодог. Гансашье архидаан бэшэ даа, алибаа муу муухай аяг ааша гаргагдадаг байгаа.

Дандарон улам уланхатажа, «шүтэгшэдэйнгөө» түлөө оролдоноб, шажанай номнол заанаб, «согшод» уншажа, нүгэлыень сагааруулнаб — иимэ «ехэ хэрэг бүтээжэ» байһан хадаа түлөөһэ абахал зэргэтэй бэзэб гэһэн бодолдо абтаба. Маани уншажа, төөрижэ ябаһан «һурагшадтаа» энээн тухай ойлгуулбал, болохотой бэшэ гү, — гэжэ бодоод, «нүгэлөө» заһажа байха тухай Дандарон һануулаадхёо ааб даа. Энэнь бүлэгэй гэшүүдтэ ойлгосотой байгаа: уншалгын харюу байха ёһотой бшуу.

Тиигээд Монтлевич Ленинград ошожо, тэндэһээ 550 түхэриг сэнтэй ковер «багшадаа» бэлэг болгон эльгээбэ. Тэрэшэлэн Буткус — 100 түхэриг сэбэр мүнгэ альган дээрэнь табиба. Аранов гарай часы бэлэглэбэ. Иигэһээр бэлэг сэлэг удаа удаагуур ерэжэл байдаг болошобо.

Иигэжэ үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада шажан мүргэлдэ шүтэдэг Дандарон уда маршатай, тэрэнэй номнолые шудалха, тарааха зорилготой бүлэг бии болоо. — гээд сүүдэй шиидхэбэри соо хэлэгдэнэ. Энэ ушар шажан тухай совет хуулиие бүдүүлигээр эбдэһэн, муухай гэмтэ ябуулга мүн. Манай орон дотор бурханда һүзэглэлгэ хорюулгүй бшуу. Дасан бии, шүтэдэг хүнэй тэндэ мүргэжэ байхада хэншье хамаархадаггүй хаям.

Худал юумэн наһа богонитой, хуурмаг юумэн харюусалгатай гүб даа. Дандароной эмхидхэһэн бүлэгэйнь зарим гэшүүд уданшьегүй бүлэгһөө зугадажа захалба. Нэгэтэ айлаар бурхадые, сүгсэ болон бусад зүйлнүүдые суглуулха гэһэн даабари Железнов, П. Дамбадаржаевта үгэбэ. Архи уужа, зүрхэтэй болоод ябаһан Дамбадаржаев энэ бүлэгһөө гараха гэжэ бодоод, даабариһаань арсаба. Тиихэдэнь Железнов Мялль хоёр гэртэнь ошожо, тэрэниие со хиһон байха юм. Иигэжэ бүлэгэй гуулин бултайжа, архидаанай хойшолон гаража эхилээ: хүндэ гараа хүргэһэн, хүнэй нэрэ хүндые доромжолһон гэмтэ ябуулга элирүүлэгдээ.

Петровой бүлэ «мүргэлһөө» гээгдэдэггүй айлайхи аад, «согшодто» ерэхээ болишобо. Тиихэдэнь энэ бүлые мүргэлшэдэй тооһоо гар гаха, энээн тушаа уншалга уншуулха, бурханайнь хэрэгсэлнүүдые хуряан абаха гэһэн абарал бууба.

Тэрэшэлэн Дандароной гэртээ ламатахадань, илангаяа «согшод» уншахадань үхибүүдынь, һамганиинь ехээр дураа гутадаг болоо. Хүбүүниинь сэхэ хорёодшье үзөө. Тиихэдэнь «багшаяа» һахижа, харууһалжа ябаһан Железнов Лавров хоёр, һүүлээрнь Монтлевич
бүүе бүлэгтөө оруул
оролдоод, бүтэх
хамтаржа сохёо.

Манай хуулида
ниитын гуримда им
гэмтэ ябуулга хэһ
түлөө Дандарон г
саха ёһоороо амсаа.

Зүгөөр сүүдэй ш
риһээ гадуур хэдэн
лэлтэй болоно.

Дандарон олон жа
шада Ниитын эрдэм
ститутда хүдэлхэдөө
даа хойрогоор ханда
рам муутай, архи
гэжэ үнинэй мэдээж
Дандароной һамган
хинша тухайнь, мүн
даһан бүлэг тухайнь
ститудай хүтэлбэри
дуулгаһан байха юм
тын гуримда иимэ ха
рэг хэжэ байһыень
ронтой сугтаа хүдэл
нүүдшье мэдэһэн, д
байгаа ёһотой. Ж
наһатай болоһон Ч
лов Железновые
байлгадаг, Дандаро
хонуулдаг, тэдэнэй
муухай аяг аашые
байгаа. Теэд иимэ я
ень хорихо гэжэ нэгэ
хэлээгүй, хэлэхэ гэжэ
шалаашьегүй, сүүд д
юумэ огто мэдэхэгү
болоод байгаа.

Железнов А. И. —
нуудай гэршэлһэнэй
эрдэмэй гуламтада
байхаар бэшэ хүн.
диль, Донец гэгшэд
шье хүдэлдэггүй, зай
жа ябаһан залуушуу

Дандароной бүлэгт
һон эдэ хүнүүдые а
тайгаар хараад үзэб
ниинь хэн гэшэгүй
тадаа худхаляатай, һа
рэмөөр этэгээдүүд.
һэшхэлшье байхагүй,
нэрэ түрэ, алдар со
жэшье мэдэхэгүй,
гарал, түрэһэн нютаг
шье ойлгохогүй,
«малгай табиһан газа
найхи» гээд лэ зай
жа ябадаг, хашарһа
нэй хойноһоо ха
ощохоор, юушье хэхэ
лэн хүнүүд. Буддын
да шүтэһэншье хүйх
бэшэ даа, буддын
тэдэнэй «хара хэрэгэ
хэдэнь, миил халхабша
жо үгэнэ. Энэ бүлэг
этэгээдүүдһээ буридхэ
роо буридөө. Эдэнэр
сүүдэй зал соо орохо
роо ороо — Дандароной
бинарынь байһан аад,
шэнэрынь болоо ха ю

Хайшан гээд иимэ
тиимэ шухаг, шэнжэ
гүй, тоо буридхэлдэш
сэд абтаадүй фонддо
хүргэхэ болоо юм? Ю
Ниитын эрдэмэй ин
та Дандарон, Железно
пышев мэтын хүнүүд
бээлһыень халагламаар

Саашань хэлэхэдэ,
шьеб, Хэжэнгын дунд
гуулиин зарим багшан
бүлэгтэй орёолдонхой.
дүүнэр Мункинатан
роной «согшод» уншах
али болохоор туһа хү
байгаа. Дыжидма, На
Мункинатан — залуунуу
гэлэй, харин Бутыдма
гаран жэлдэ багшалжа
бүүдые һургажа ябаһа
дэлмэрилэгшэ аад, ком
ёһоор хүмүүжүүлгын
мэридэ хоро хүргэжэ я
Дандароной гэмтэ ябу
нуудые яахадаа тэсэжэ
гааб, гэртээ «согшод»
шуулаад, һүүлээрнь
нюураараа һургажа б
үхибүүдээ харадаг б
гээшэб?!

Дугаржаб Баяртуе
һургуулиин директор б
хүн. Дасарма Баярту
баһал багша. Теэд Дан
ной «ламатахадань»,
шод» уншахадань, эд
нүүдэй тэсэжэ бай
гадна, өөгшөөжэ, дэм
байһандань хүнэй дура
тангүй байхын аргагүй.

М. БУЛАГАЕ

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

БЕРЛИН

Мал ажал хүгжөөгдэнэ

ТАСС

5,4 миллион толгой үхэр, 10,4 миллион гахай, 1,6 миллион хонин Германиин Демократическа Республикын кооперативуудай, арадай имениингүүдэй мал һүрэг болоно.

Ашаг шэмэ ехэтэй, үүлтэр һайнтай үхэр мал үсхэбэрилгэдэ республикын ажалшад анхаралаа ехээр хандуулна. Нёдондо жэл орон дотор үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3.500 килограмм гэхэ гү, али 1971 онойхидо орходоо, 160 килограммаар ехэ һүн һаагдаһан байна. Гахайнуудай тоо толгойн эхэнхи хубинь мяханай үүлтэрэй. Тэдэниие үсхэбэрилгэ ГДР-эй хүдөө ажахые үйлэдбэриин индустриальна үндэһэ һуури дээрэ хүгжөөхэ программа бэелүүлгын шухала шата болоно.

САРБРЮККЕН

Арадуудай хани барисаанай аша туһада

ТАСС

З. Палиашвилиин зохёоһон «Даиси» гэжэ грузин арадай национальна оперо Баруун Германида түрүүшынхеэ Саарбрюккенай гүрэнэй театрта табигдаба. Грузиин З. Палиашвилиин нэрэмжэтэ Ленинэй орденто академическэ оперо, баледэй театрай ахамад режиссер, Грузиин ССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Г. Жордания зорюута Саарбрюккен ерэжэ, энэ оперо табиһан байна.

Баруун Германиин Саар нютагта «Даиси» гэһэн зүжэг табилгаар СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Советскэ Союзай недели нээгдэбэ. Советскэ Союзай туйлаһан амжалтануud тухай хөөрэһэн выставкэнүүд Саарай элдэб хотонуудта нээгдэхэ, кинофильмнүүд харуулагдаха юм.

Совет оперын табигдаһантай дашарамдуулан, ФРГ-гэй канцлер В. Брандт Саарбрюккенэй театрта амаршалгын телеграмма эльгээбэ. Тэрээн дотор иигэжэ хэлэгдэнэ: «Ондоо арадай искусстватай танилсалга энэ арадые һайнаар ойлгохо, сэгнэхэдэ туһалдаг. Искусствада хэгдэһэн иимэ холбоо барисаан ФРГ-гэй ба Советскэ Союзай арадуудай үгэеэ ойлголсохо хэрэгтэнь шухала туһа нэмэри хэхэ байна».

НЬЮ-ЙОРК

СЭСЭ МЭРГЭН УРЯА

ТАСС

Кубатай харилсаагаа һайжаруулхыень сенатор Э. Кеннеди США-гай правительствые уряалба. Дипломатическа ба экономическа талаар Кубые хашаха харшалхын тула Вашингтоной бэелүүлжэ байһан политикые сенатор «Нью-Йорк таймс мэгэзин» гэжэ журналда толилуулһан статья соогоо эрид шүүмжэлнэ. «Хүйтэн дайнай» политика аргаа барагдажа, хосорон һалаа гээд Кеннеди тэмдэглэнэ. Кубатай харилсаа хэнгүй, хашаха харшалха гэһэн хараа бодолоо Латинн Америкын оронууд орхинхой. Баруун Европын олонхи оронууд Кубатай дипломатическа, экономическа харилсаа байгуулна гэжэ тэрэ бэшэнэ.

Куба тушаа американ политика үндэһэ баримтагүй болоо гээд Кеннеди мэдүүлбэ. Тиимэһээ Кубада эсэргүү бүхы ябуулгануудаа Вашингтон дары болюулжа, тэрээнтэй худалдаа наймаа хэхэ, дипломатическа харилсаа тогтоохо ёһотой.

ВАШИНГТОН

УРШАГТА ХОЙШОЛОНГУУД

ТАСС

Зүүн-Урда Азида США-гай үйлэдэжэ байһан сэрэгэй гэмтэ ябуулгануудай уршагта хойшолонгууд туйлай ехэ гэжэ сенатор-демократ Г. Нельсон конгресс дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэмдэглэбэ. Индохитадтахи оронуудай газар нютагуудые «В-52» түхэлэй бомбардировщигууд зэрлиг бүдүүлигээр бомбодоходоо, 3,5 миллионһоо үлүү тонно бомбо хаяа гэжэ Нельсон мэдүүлээ. Холбоото Штадуудай Род-Айленд штадай талмайтай адли газар дээрэһээ бульдозероор бүхы ургамалыень үндэһөөрнь һалгааһан байна. Американ самолёдууд 45 мянга гаран тонно хорото гербицидүүдые үрхирүүлэн хаяжа, Массачусетс штадай талмайтай адли газарай ургамалые бүрин һалгаагаа.

Пентагоной статистическэ сэгнэлтэнүүд ба американ бүлэг эрдэмтэдэй Зүүн-Урда Азиин оронуудаар ябажа ерэхэдэ, асарһан баримтата материалнууд дотор эдэ бүгэдэ элирхэйлэн харуулагдана. «Хүнэй ой ухаанда орошогүй, зэрлиг муухай, хэрзэгы шэрүүн һандарал хэгдээ», — гэжэ Г. Нельсон тэмдэглэбэ.

Индохитадай оронуудта США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хэһэн уршагта үйлэ хэрэгүүдые шэнжэлжэ, сэгнэлтэ үгэхые дурадхаһан хуулиин проект сенадай харамжада табихые тэрэ дурадхаа.

ЛОНДОН

Дж. ГОЛЛАНОЙ ҮГЭ

ТАСС

Великобританиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Джон Голлан Великобританиин Коммунис партиин гүйсэдхэхэ комитедэй эндэ болоһон заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, 1973 ондо Англиин коммунистнуудай бэелүүлхэ гол зорилгонуудые элирхэйлбэ.

Демократическа ябуулгануудта эсэргүүгээр консерваторнуудай правительствын хэжэ байһан хэрэгтэй ээлжээтэ һунгалтын үнгэртэр эршэмтэйгээр тэмсэхэ шухала гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Энэ жэлдэ ажалшадай тэмсэлые бүри үргэнөөр хэхэ шухала.

Правительствын зүгһөө бэелүүлэгдэдэг профсоюзда эсэргүү хуулиие болюулхын түлөө, салин хүлһэ дээшэлүүлхын түлөө, Вьетнамда боложо байһан дайнда эсэргүү тэмсэл хэхын түлөө, «юрэнхы дэлгүүртэ» Англиин оролгые буруушаахын түлөө тэмсэлдэ Англиин хүдэлмэришэн анги хүсэ шадалдаа этигэһэн байна гээд Дж. Голлан хэлэбэ.

Хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй үедэ ажалшад, түрүү үзэлтэнэй бүхы хүдэлөөн шухала илалтануудые туйлаа гэжэ Великобританиин Коммунис партиин Генеральна секретарь тэмдэглээ. «Хэрбээ Коммунис партиин хабаадалсаагүй һаань, энэ тэмсэл хэзээдэшье иимэ үргэн дэлисэтэй болохогүй байгаа», — гэжэ Дж. Голлан хэлэбэ.

Салин хүлһэ «нэгэ хэмдэнь байлгаха» ба ажалшадай аша туһада эсэргүү бусад хэмжээнүүдые үнгэргэхэ асуудалнуудаар правительстватай хөөрэлдөөнүүдые хэлгэһээ Британиин тредюнионуудай конгресс арсаха зэргэтэй гэжэ тэрэ саашадаа мэдүүлээ.

Вьетнамда амгалан байдал һэргээхын түлөө, «юрэнхы дэлгүүртэ» эсэргүү, Хойто Ирланди тухай асуудалда Ирландиин Коммунис партиие дэмжэхын түлөө тэмсэл үргэнөөр хэхыень Великобританиин Коммунис партиин Генеральна секретарь коммунистнуудые уряалба.

БРЮССЕЛЬ

„Юрэнхы дэлгүүрэй" министрнүүдэй соведэй сесси

ТАСС

Байгша оной январиин 1-дэ «юрэнхы дэлгүүртэ» Англиин, Ирландиин, Даниин ороһоной һүүлээр «юрэнхы дэлгүүрэй» министрнүүдэй соведэй тусхай нэгэдэхи сесси январиин 15-да эндэ нээгдэбэ. 1973 ондо «юрэнхы дэлгүүрэй» үмэнэхи зорилгонуудые «юрэнхы дэлгүүрэй» гэшүүн оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд зүбшэлхэ байна. Норвегитэй худалдаа наймаа хэхэ хэлсээ баталха тухай хөөрэлдөөнүүдэй үеэр «юрэнхы дэлгүүрэй» хараа бодол тодорхойлолго сессиин зүблэхэ зүйлнүүдэй нэгэн болоно. Оронойнгоо «юрэнхы дэлгүүртэ» оролгые Норвегиин хүн зон нёдондо болоһон референдум дээрэ буруушаажа, дуугаа үгөө һэн.

НИКАРАГУА. Ороной түб хото мүнөө эгээл иимэрхүү байдалда оронхой. Эндэ городой түүхэдэ үзэгдөөгүй ехээр газар хүдэлһэн байна. Хэдэн олон кварталнууд һандаргагданхай.

АФП—ТАСС-ай фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: Хүндэлэлэй самбар. РСФСР-эй Зүүн районуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй агрономическа суглаанһаа. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Хэмжээгээрнь тоолохо хэрэгтэй». — П. Заболотскиин статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: Ленинградай блокадые бута сохилгын гушан жэлэй ойдо зорюулагдаһан тусхай полоса.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: хилын саанаһаа. Нютаг нютагай һонинууд.

ЭНХИР КРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

15.05 — һүүлэй һонин 15.15 — **үнгэтэ телевидени.** Үхибүүдтэ — «Хүхюу Карандаш ба тэрэнэй ханинар». 15.35 — «Гром небесный» — Франциин уран һайханай фильм. 17.00 — **олонниитын Ленинскэ университет.** «КПСС ба олон яһатанай социалис гүрэнүүдэй хүгжэлтэ». 17.30 — фигурна һолжоролгоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө. Эхэнэрнүүдэй мүрысөөн.

Улаан-Үдэ харуулна:

19.00 — телепанорама. 19.20 — «ВДНХ-да хабаадагшад хөөрэнэ». 19.50 — буряадай телевидениин ба радиогой арадай хүгжэмэй хүгжэмтэ оркестрэй концерт.

«Орбита» харуулна:

20.20 — «Опасный поворот» — уран һайханай телевизионно фильм (2-дохи сери). 21.30 — Виктор Третьяков наадана.

Улаан-Үдэ харуулна:

21.50—22.00 — «Эрдэм ба техникэ» — киножурнал.

«Орбита» харуулна:

22.00 — «1973 оной урагасын түлөө» 22.30 — фигурна һолжоролгоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Эхэнэрнүүдэй мүрысөөн.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — уран зохёолой хөөрэлдөөн.

Улаан-Үдэ харуулна:

20.20 — «Би, Украинын партизанби» — документальна фильм.

Редакторай орлог
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефо

г. Улан-Удэ, ул. Л-на 35. Телефоны: реда-ра — 54 54, приёмная 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора 62-62, отв. секретар 50-52, секретар — 66-76, отделы: тийной жизни — 60 сельского хозяйства — 64 63-86, пропаганды и а пин — 56-23, промышле сти и строительства — 61 советского строительства быта — 69-58, культур школ — 60-21, писем и селькоров — 67-81, ин мации — 34-05, общест ная приёмная — 56-62, шинное бюро — 57 63, толаборатория — 33-61.